

△ V Praze 22. ledna

Jinochu čechoslovanský! Mluvím totiž jen s tebou, který pilně, ano doufám co nejpilněji již navštěvuješ všechny ty skvostné, drahé, tisíce tisícův pohlcující plesy, které teď v Praze dává ten náš chudý, zubožený národ český, — těch drobnějších jinochů čechoslovanských ani si ještě nevšímám.

Jinochu čechoslovanský! Nedělej si pranic z toho, pozoruješ-li k nemalému svému překvapení pojednou na plese, že jsi hlup! Víím, že to bývají okamžiky až děsné, když člověk si vede svou tanečnici sálem nebo při čtverylce stojí vedle ní, tak rád by spustil nějakou rozprávku hravou, duchem šumící — ale na mozku jindy přec tak činném leží fošna, slovo vázne v hrdle, a dostane-li se přece ven, zní vlastnímu původci tak neskonale prázdně, tak dokonale hloupě...! Setři si, jinochu, z čela perlící se pot rozpaků a věz, že tyhle ty zoufalé okamžiky budou jednou náležití k nejpříjemnějším vzpomínkám tvého života, — praví ti to člověk zkušený. Ach, také já jsem přistupovával směle a pln ducha sebevědomého k tanečnicím svým, ale sotvaže jsem promluvit chtěl, cítil jsem už, že nevím nic, pranic na světě, co by vůbec za pronešení stálo, a mlčel jsem a byl jsem sám sobě tak směšný, tak protivný — rozkoš!

Jen nebuď tak hlup, abys chtěl na plese mluvit rozumně! Rozum svůj a vtip svůj nech si pro pozděj, až budeš sedět někde v kanceláři, až budeš mít mluvit na radnici, nebo — máš-li rozumu *neobyčejně* mnoho — až budeš říšským radou. Na plese buď dnes „plesově“ hlup — vždyť to není žádná hanba. A ženské milují jinochy hloupé. Vidíš, mohl bych ti dát několik praktických pokynů, jak rozpravy začít — neboť jen vždy o začátek se vlastně jedná. Například mohl bys říci, že teď teprv pochopuješ Renanova slova o „lilích,

kteřé mluví, a o růžích, kteřé tančí“ (Renan vlastně praví: „des roses, qui chantent“, ale to neškodí). Nebo že když Hájkovo elektrické slunce osvěćuje Žofin při každém plese, nemá to pak už žádného zvláštního půvabu, jako že vůbec lidé přílišným atd. Nebo bys mohl začít o tom „moderním ukrutenství“, že lidé nechávají při plesích po celou noc venku v mrazu čekat kočího s koňmi. Nebo bys mohl podotknout, že je dnes zde nápadně málo vskutku hezkých a příjemných tváří — čímž zajisté činíš tanećnici poklonu — vždyť bys to přece neřekl, kdyby ona nebyla hezka a příjemna. Item, že málokterá umí se vkusně obléci. Item, že si slećna vzdychla, a že zde tedy patrně „něćeho“ postrádá. Item, že si slećna nevzdychla, že je nějak zamýšlena — proč? — dalo by se to uhodnout? → Ale ne, nenamáhej se — takhle je to hezcí!

Ostatně tak příliš zvláštní asi ty letošní plesy nejsou! Soudě alespoň dle novinářského popisu. Přećti si podrobný, téměř nadšený popis plesu nejskvělejšího, co je to naproti popisu paláce pařížské zpěvaćky Schneidrový, kteřý novinami vandroval minulý týden, proti vandrujícímu právě po novinách popisu obydlí teď zemřelé italské tanećnice a milionářky Boschettiovy, proti „Skvostné novele“, kteřou především můj kolega na tomto místě uveřejnil, líće patrně v ní byt některé z českých herećek našich, — musím se ho zeptat kteřel! U nás na Žofině zrcadla, kteřá byla už před dvaceti lety skvostna, — u Schneidrový jediné zrcadlo obrovské, před nímž splášili se všichni koně po ulicích a jež stálo 50 000 franků! U nás na Žofině deset květináčů s děťsky malićkými palmićkami a po stěnách dvoubarvá drapérie — u Schneidrový celý rozsáhlý palmový les a za ním velká dekorace, malovaná od proslulého Almy-Tademy.

Ani si z těch novinářských popisů nemůže člověk učinit poutavý pojem o toaletách dámských. „Vlećky byly vesměs dlouhé; dekolté živůtků à la Maintenon mírné“ — co je to! Z toho vysvítá leda zlost referentova, že — nahoře i dole bylo těch šatů příliš mnoho. Pořád se ty bálové toalety dámské pohybují v dávných kolejích, nic nového, nic překvapujícího! Právě pro ples nemají dámy žádné vyna-

lezavosti, kdežto pro toalety vycházkové mají každý okamžik nápad nový. Teď například přijde k nám móda vskutku rozkošná, v Paříži už bují. Říkají jí „harlekýnová“. Živůtek samý malilinký kousek a každý kousek v jiné barvě — je to velkolepý nápad, jak? Jen kdyby dámy myšlenku provedly dál. Ale objevily nějakou konsekvenci například při módě „makartovské“? Nenáležejí k makartovskému klobouku rozhodně šermířské rukavice? A ještě rozhodněji také řasnaté jízdecké boty, sahající až přes kolena, s pořádnými dlouhými ostruhami? Dá se tedy teď při těch harlekýnských živůtcích myslet, že budou dámy k nim důsledně také nosit ty kratičké vystříhané sukýnky, ty obnažené k ramenou ruce, ten vysoký klobouk, pěkný jak cukrová homole? Že půjdou pak v lužných těch myšlénkách dál a uvedou kohoutí kokrhele „policinelské“? Nebo plátěnou uniformu „pierota“? Není naděje — není!

Ples a ples — toť jediný u nás „fyzikální účinek zimy“, která prý vše smršťuje, sobě sblízuje. My nemáme a nejspíš už také nebudem mít života květnatě společenského; bavících se „společností“ — jaké za zimní doby bývají všude — u nás není. Leda trochu v besedách, v Měštanské a Umělecké. Ale teď mají mnozí strach, aby prý se i té naší Umělecké besedě neublížilo. Ne ne, nebojte se, z těch sedmadvaceti spisovatelů, kteří se ozvali proti části jednatele zprávy, nenapadne ani jedinému, aby naší Besedě ublížil dost málo, — naopak! A teď je myslím už vše zase vyrovnáno, a to je dobře!

NÁRODNÍ LISTY 23. ledna 1881

△ V Praze 29. ledna

Prší na mne opravy. Že prý se Praha baví a že prý to není pravda, co jsem minule řekl. Smršťující, sblíživí síla zimy vyvolává prý v Praze ještě jiné společnosti a zábavy než jen plesy. To prý „by bylo ovšem smutné, kdyby byly vskutku jen ty plesy“, — míní jeden z anonymních korespondentů. Na galeriích sálu je fadesa, to se rozumí. V garderobách dole je teprv k ránu, a to jen v sokolských šibřinkách a to jen jednou za dvacet let pořádný jux. A v sále — vždyť všechny ženské dle Goethových (autorita!) Mignonek, Markétek, Klárek atd. jsou si podobny až navlas, a mužští zas dle dámského (znaleckého) úsudku „nestojí všichni za nic“, jsou tedy také jeden jako druhý — jakápak zábava!

Ale Praha prý se baví ještě jinde, schází se ještě v jiných společnostech než sezvaných plesových. Máme tu například oblíbené nyní „společnosti košíkové“ — „společnosti nemluviťat“ se jim také říká. To je takhle: Kruh lidí, sezvaných někam ku kávě nebo na večeři, řekne si pojednou: „A teď ticho!“ Už tu jsou na stole pěkné košíčky, a v košíčkách plno nastříhaných, potištěných papírků. Soused se ukloní sousedce vedlejší nebo protější a podá jí košíček „otázkový“. Dáma si vytáhne z košíčku papírek nazdařbůh, přečte si na něm vytištěnou otázku a podá „tazateli“ pánovi zas některý z košíčků „odpovídacích“. Pak si pán a dáma papírky vzájemně vymění, a svedla-li náhoda na papírcích vtíp, vyprsknou v smích, nesvedla-li náhoda vtíp, nevyprsknou v smích. Což je zábava hravě pochopitelná, pranic namáhavá a dostatečně hloupá.

Nebo někde jinde ulovili kresliče a sezvali si honem společnost na „zábavu kaňkovou“. — Druhá společnost sorta. Po kresličích je nyní v Praze náramný shon — běda

tomu, kdo je viděn, že čmárá tužkou, třeba jen po zdi. Načež se děje následující:

Jak známo, dovede každý člověk na světě vyvést ňákou kaňku. Rovněž je známo, že těch věcí, pomocí kterých se kaňky vyvádějí, je náramná síla. Dobře. Vezme se tedy — ne česká politika, ne — například jen černá nebo hnědá káva a udělá se pomocí její na bílý papír kaňka. A teď přistoupí kreslič. Podívá se na kaňku, zavrtí hlavou — jednou — dvakrát — a pak — třeba jen sirkou — udělá z rozplízlé, rozstříklé kaňky obraz — krajinku, obličej, cokoli. Teď právě jsou obličejové v módě. A sice portréty našich říšských radů. Velmi jemné naznačení jich činnosti — z kaněk dělat říšské rady! —

A pak jsou ještě jiné společnosti, ještě jiná hra! Ne — ne! — to není vlastně hra — to je věda — je náboženství — nazvete si to, jak chcete! Je to konečně také třeba jen zábava, ale člověk visí při ní mezi nebem a zemí — ano mezi nebem a zemí!

Kdo by si to byl pomyslel na počátku let padesátých! Ach už nás podnes zbylo velmi málo, kteří jsme viděli tenkrát první ty zábřesky nové velké doby, kteří smíme říci: „Byli jsme vašeho pokroku pionéři první, odvážní!“ S pýchou mohu říci: byl jsem mezi nimi.

Ano, sotvaže roku 1852 přišel ten nesmysl z Ameriky do Evropy, už jsem stál také já u stolu nepolírovaného, jen tak ohoblovaného, s nataženými rukama, s roztaženými prsty. Držel jsem ruce na stole, který se točit měl, ale netočil, a přivazoval jsem tužku a podkládal bílý papír pod nožičku stolní, která na tom papíru psát měla, ale nepsala. Jinde však prý po Praze stoly se točily a nožičky psaly. My znali ty domy, kde stůl dle zcela zaručených zpráv smýkal celou společností z kouta do kouta a fortepiana lítala ke stropu, a chodili jsme s obdivem kolem.

Věc zase brzy usnula — vůči přání pražských truhlářů snad až příliš brzy. Byla se dotkla jen nás nejinteligentnějších a nejvyvolenějších, do lidu nevnikla. Jen odjinud, zpovzdálí přilétaly napotom zprávy. Že v Americe „spiritism“ čítá již věřících na milióny, má tam již celou literaturu

a časopisy čtené a četné. Že povstali ve světě proroci Fox a Davenport, Fay a Hume, Gldenstbbe a Owen a jeřt jin. Že kytary zvučí a zouvky jim dvají takt. Že se objevila zvlřtn lidsk média, klepav, psav, mluvna, liv, prorock, kreslící, tancc. A uřklbali jsme se zprávě každ.

Ale uplynulo čtvrtstoletí. Sedm ve své domácí samotě — anachoret v duřevn pouřti — a přijde nvřtřeva. Dáma. Sotvaže usedla, začne:

„Tak tedy uř zdrav?“ a skrc ukazováček pravé ruky a zaklepe kloubem třikrát na můj stolek.

„Jeřt ne zcela, ale...“

„Ale uř dobr vypadáte, dobr (klep, klep, klep)... Zdrav jde nade vřechno (klep, klep, klep)... Také my jsme chvlaboĥu zdrav... (3 × klep) muř mj tloustne (3 × klep), kluk je jako buk“... (3 × klep).

A klepklepklep — klepklepklep řlo to po stole pořád, dokud tu byla.

A vyřel jsem ven na ulici, jiř schopnjři, abych porozuměl novému lidstvu a pokroku jeho. Viděl jsem — vřdyt to ale znáte! Dvě dámy se potkj. Jsou-li spolu známy a tj si no řici, honem k domu, honem, kde je okenice krmu, výkladní skř, nebo vůbec no dřevěného. Mluví spolu a rřov kloubky pracují po dřevě; a jsi-li náhodou v krm uvnitř, zn to, jako kdyř do oken bijou velk kroupy. — Ty doby minuly, kdy duchov klepali si na lidi, teř lid jim rozumějí a klepou na n. Neboř je známo, ře je těch duch po zemřelých osobách bjen mnoho, ře vřude na nás hled a nás poslouchj, ře je ale mezi nimi dle vřech spiritistických spisů ař uřasn mnoho zcela sprostých lump. „Aha, lovku,“ myslí si takov poslouchjc duch darebák. „Ty si to a to chvlřř? Nu počkej!“ — „Oĥo,“ myslí ale zas chytr člověk, „vřak dm pozor!“ a naznačuje duchovi klepáním, ře tento na něho nevyzraje.

Boj — jako jin boj.

To je ale prozatím spiritistické vzdělání třid nařich strednch. Třidy vřři pokročily ovřem jiř mnohem, mnohem dl. Ti umějí duchy točit! A duchov poslouchj jako jehntka. Zavolř Michelangela, a ihned umř kreslit, třeba

bys byl dříve o kresbě ani zdání neměl, zavoláš Paganiniho, a umíš housle hrát, Taglionku, a umíš tančit.

Ano, může se jít ještě mnohem dál, a také se jde. Prorok Gūldenstubble položil zvečera na královské hrobky v Saint-Denis bílý papír a tužku — a ejhle — hrdí Kapetovci mu do rána papír popsali!

„Počkejme,“ řekli si naši říšští radové, když byli teď zas na prázdninách v Praze, „to můžem udělat taky! V mauzoleu u Sv. Víta leží pohromadě hned několik moudrých králů českých. Zeptáme se Poděbrada, co myslí o té naší politice české, a Karla IV., jak to s tou českou universitou tedy tento!“

A šli před černou půlnocí na osamělé Hradčany. Neboť naši poslanci mají heslo: „Nedejme se!“, a tedy se nebojí skoro ničeho. A položili papír a tužku pod kamennou podobiznu Poděbradovu a napsali tam tu otázku stran té své politiky české.

Ale druhého dne tvrdili, že prý se stala tam nějaká mystifikace. Neboť o Jiřím Poděbradovi udržela se nám přece zvěst, že byl náramně zdvořilý, — a na tom papíru byla slova...

Karla IV. se ale stran university pak už ani neptali. Neboť o Karlovi udržela se zase zvěst jiná, že byl totiž náramně od plic.

NÁRODNÍ LISTY 30. ledna 1881

△ V Praze 5. února

Velice by se mýlil, kdo by myslil, že masopust se mne ani netkne. Dotýká se mne téměř každé noci a oplítá ducha mého nejbujnějšími kvapíkovými a polkovými rytmy — ano! Bydlím totiž poblíž tanečního, velmi pilně užívaného sálu, ba v sousedství jeho nejbližším, a sotvaže se po ulicích rozhostí trochu poklidu, sotvaže umlkne ruch a šum vnitřních pražských měst, tu pojednou zatřepetá se vzduchem hejno zvuků melodických — umlká — vynikne zas, až pak zvoní a bije do okna skoro napořád až do živého rána. Mimovolně jsem zatažen do masopustního reje — jako trucovitý člověk, který přes půl plesu nečinně v koutě stál, a před nímž při „volence“ najednou stojí pěkná holčička, s dovádivým úsměvem a se zdvihajícím se ramínkem.

Natáhnu se na posteli, opru loket o polštář a mám vztek. Ne na to, že netančím, — kdopak by mně mohl zabránit, abych vstal a při jasných těch zvucích prováděl půvabné a elegantní pohyby po pokoji svém, kolem dokola psacího stolku? Vždyť není tanec, přísně vzato, ani hanbou — tančil sám Zeus a byl pánembohem a tančil Sokrates do nejvyššího stáří a byl ještě víc: byl filosofem. Také by se mně to bez vstupného, bez lakýrek a škrobených límců tančilo doma dosti dobře, ale — polka, kvapík — polka, kvapík — donekonečna polka, kvapík — však už víte, co myslím. Vpíjím se duševním svým zrakem vedle do taneční síně, dívám se tanečnickům do obličeje, je-li v něm mimiky, na šaty, je-li v nich rázu, na nohy, je-li v nich umění, — nic, pranic, poušť, barbarství — ach ty můj bože! A moudrý Sokrates řekl, že „výborní tanečníci jsou také výborní vojáci“, a moudrý Moltke řekl, že vojna ve světě musí být, a náš národ by i bez vojny konečně už potřeboval lidí — Vidíte někde ale u nás například „tanec válečný“, jaký se

tančil v Spartě, Aténách? Při němž řinčely meče a zvonily štíty? Leda na divadle, od dvanácti baletnic! A ty se přitom zubí, jako by chtěly říci: „I už jsme taky v Čechách ty poslední!“

Žádné „vyšší motivy“ nemá pro tanec už naše mládež! Jeden tančí, aby dobře trávil a tancem nahradil nedostatečný za zimy tělesný pohyb. Druhý, aby se sešel s „předmětem“ a směl ho vzít kolem boků, čehož jindy by maminka přec nedovolila. Na umění, na krásu nemyslí nikdo — naši jinoši mají s Faeackými, jimž se sám Odysseus při tanci obdivoval, jen to společné, že ušpiní mnoho prádla.

Co už jsem se jim nakázal, rok co rok! Mám začít znovu? Poukázat k příkladu Helady? Řekl bych jim: „Spojte s tancem zase zpěv — náš národ při tanci vždycky zpíval — starým Řekům skládali i Pindarové a Korinny taneční písně, naši Vrchličtí a Čechové a Heydukové také to učiní,“ — ale český jinoch už nezpívá, český jinoch má zašitou hubu, český jinoch je začínaje od čtrnácti let už výtečníkem, a pro výtečníka by to byla hanba, kdyby zpíval. — Nebo bych jim řekl: „Víte co, tančíte příliš subjektivně, hleďte být objektivnější — toho docílíte snadno: tančte odděleně, ženské pro sebe zvlášť a mužští také pro sebe zvlášť“ — ale český jinoch by vykřikl: „Ale jeje! Vždyť já nechci být objektivní, nechci tančit ‚odděleně‘!“

Už musím počkat na Národní divadlo. To musí dle náhledů mnohých lidí nám *všechno* na světě spravit. Povznést dramatickou poezii a literaturu vůbec. Přivést k rozkvětu herecké umění, deklamaci, mimiku, tedy i tanec. Rozbujet hudbu a zpěv. Atd. Že prý se budou přibírat k součinnosti na jevišti také zpěvácké spolky, čímž chuť ku zpěvu zase se snad trochu v lidu zotaví, navrátí. Také prý tělocvičné spolky. Snad by se mohlo jít ale ještě o krok dál: mohly by se dle starého způsobu zase zavést chóry, ku tragédiím, k veselohrám — hlavně k veselohrám, „s laskavým spolučinkováním“ obecnstva. Znam jeden politický sbor — ne, ne — nebojte se, já o politiku ani nezavadím — máte pravdu: ta historie s universitou už se beztoho člověku hnusí! Teď teprv rozumím, co znamená u Ěrbena výraz

„zimnice nahlídvá“. Naši poslanci tu nemoc mají. Nahlížejí, že to má nesmírné obtíže, rozdělit universitu pražskou. A rovněž nesmírné obtíže nerozdělit ji. Že jsou nesmírné obtíže s rozdělením jmění. Item s nerozdělením jmění. S názvem čili firmou university české. S čepicemi pedelů co do barvy a formy. S rektorovou čamarou při promociích. Nebozí lidé — oni nahlížejí všechno, a jsou prý už zapatřeni „poslední svátostí“ — tak mladí!

Vraťme se raději zase k tanci. Nejlepšími tanečnický jsou prý — co národ — teď Němci, tedy také nejlepšími bojovníky. Nu — kdoví na jak dlouho! Potřebuje se národu podeťnout jen jeden z jeho kořenů hlavních, „bytných“, a ostatní kořeny už uschnou samy sebou. Je známo, že Bismarck jim vnutil teď „zákon proti pijáctví“, — co bude teď z Němců!? Němci už byli Tacitem obdivováni, jak pijou. Staří Italové říkali jim jen „Trinkesvino“. Jejich Luther, náboženský reformátor, tvrdil zcela přímo, že kdo „neměl nikdy opici, nemůže být ani rozšafným člověkem“. Jejich velký Lessing řekl rovněž upřímně: „Nevím, budu-li zejtra živ; ale že budu pít, budu-li zejtra živ, to vím.“ Jejich národní věrouka tvrdí, že v „pašijích“ je jen výrok „Žizníml“ pravý, výrok „Odejmi tento kalich ode mne“ že je ale podvržen. Jejich literatura pijáckých písní — jak Otto Girndt se chlubí — je největší ve světě. A teď zákon o velkém pití, aniž by mu byla dána spravedlivá protiváha nějakým zas zákonem o veliké žízni! A ten zákon dán Bismarckem, jenž sám tak pověstně rád „plzenské“, knížetem Bismarckem, ačkoli knížata měli vždycky Bakcha rádi, stokrát radši než Apollina, než — ó to se nesetká s dobrým koncem! Němci přestanou pít, dobře. Ale pak přestanou také zpívat a tančit a být bojovnými. Půjde to rychle z vrchu dolů. Dnes přijímají dle nich i „piklhaubny“ všude po světě, v Americe, na Sandvišských ostrovech — zrovna tak jako také od nás za doby naší statečnosti celý slovanský svět přijímal sokolské čapky, kdežto teď — — tak, už jsem zase v tom!

Pročpak ale stane se také každý týden něco, co pamatuje zpět, na doby minulé! Umřel Kadeřávek. Šťastný překla-

datel, málo šťastný člověk, ještě nešťastnější vynálezatel. Pamatuju se tak dobře na tu dobu, kdy Kadeřávek domníval se, že létací stroj má už jakoby hotový. Je tomu dávno dost. Ale právě jsme hnali na život prvním, nejsilnějším útokem, přesvědčení, že každý z nás způsobí nějakou renesanci veškerého lidského ducha. Kadeřávek vyhledával pilně kruh náš literární. Vykládal o svém vynálezu, kreslil po kavárním stolku a slabá jeho postava se pnula do výše a zimničné vždy oko jeho planulo.

Tu se mu stala nehoda. Nevím pomocí koho poštěstilo se mu sestavit alespoň část svého stroje. *Jedno křídlo*. Ale pak pomoc přestala, vlastních prostředků Kadeřávek neměl, a stroj zůstal pouze začatý. Tak to trvalo půl roku, rok, ještě dýl. Jakkoli jsme plně věřili ve vynález Kadeřávkův, bylo nám to „jedno křídlo“ ovšem komické. Hlavně ale se líbilo Hálkovi, na němž Kadeřávek visel celou duší svou.

Jednou sedí zas Kadeřávek v kavárně a kreslí mlčky po stole. Naproti němu Hálek — v hnědých veselých očích jeho jako by se byl sbíral smích.

Kadeřávek učinil najednou dvě čáry přes kresbu. „Jen peníze — jen peníze! Zdalipak se nám Čechům povede jen jednou jedinkrát něco zcela!“ zavzdychl zhluboka, s výrazem neskonaleho smutku. „Vy se mně smějete, Háلكu?“

Hálek ale najednou byl zopravdověl. Smích mu mžikem prchl. „Máte pravdu. Nám Čechům schází při všem a na všem — *to druhé křídlo!*“

NÁRODNÍ LISTY 6. února 1881

△ V Praze 12. února

Myslím, že je na mně už zdaleka vidět, proč dnes přicházím. Černý oblek, bílá hedvábná kravata, elegantně našedlé rukavičky — a tvářičky studem jako plamenné, zralé broskve — k líbání! — já nevím, co to je, že se vždycky tak stydím, když mluvím s dámami. Ale já se za otce všech ctností, za bratra nevinnosti, za ten stud nestydím. Vzdor tomu, že příznakem přílišného studu bývá žebrácká hůl. Držím ji pevně v ruce, hůl tu žebráckou.

Přicházím dnes k českým ženám a dívkám s prosbou, vlastně s 4000 prosbami. *Ženský výrobní spolek český* nemůže s loterií svou z místa. Už ji chudák — vždyť si ho skoro nikdo nevšímá, tedy je chudák — poodložil dva- nebo docela už třikrát. A teď ji má konečně mít o blížícím se sv. Janě a pořád ještě nerozprodal dost losů, ba nemá ještě pohromadě ani dost výher — scházíť jich na 4000. Tomu by člověk ani neuvěřil. Člověk by si myslil, při té vůbec známé dobrotě českého srdce, při tolika tisících českých vlastenek že ani není možná, aby byl nedostatek slušných výher. Že ani není možná, aby naše dámy nadšeně se neujímaly spolku, který jediný pomáhá ženské naší chudině k výživě, jediný odchovává dívky k samostatnému životu, jediný pracuje k časovému ideálu všech žen, k rozumné emancipaci žen. *Dívky a ženy české*: ujměte se věci té! Budete hodny — ne, hodny jste beztoho, budete hezk — ne, hezky jste už, že to člověku až překážívá, — zkrátka andílkové budete!

Ani není možno, aby každá česká žena a dívka neměla v domácnosti, v majetku svém nějaký předmět, který by se za číslo výherní hodil. Nějakou číř, vázu, zdobnou sklenici, zdobný koflík, okrasu toaletního stolku, bižutérii v zasklené skříní, šperk, vůbec nějakou maličkost, kterou má sice

ráda, ale ještě raděj ji obětuje věci dobré. A bude-li některá v rozpacích při výběru mezi maličkostmi, ať sáhne — k něčemu většímu, cennějšímu. Uvidíte, jak vám bude hezky, jakou budete mít radost, až to zabalíte, napíšete adresu: „Praha, Bartolomějská ulice, číslo 7.“ A pak si můžete provolat slávu, že to zatřese celými Čechami jako diškantový hrom!

Anebo zasedněte, plette, háčkujte, vyšivejte samy nějaké výherní číslo. Vždyť máte „čarovné ruce“, umíte „čarovat“ vůbec. Ta vaše ručka, která dovede hravě vše si podmanit, a na níž i ten růžový, hezounký malíček má více síly než celé rámě nějakého Žižky nebo jiného takového obra! Bude gusto pro nás muže něco vyhrát, na čem s chutí pracovala ručka ta, na co se pilně upíraly holubičí očka vaše, k čemu se v lásce klonila půvabná vaše hlavička. Za to vám budu upřímně přát, abyste na tu ručku dostaly vždy rukavičky, které by seděly jakby ulity, aby ta očka viděla vždy jen samé příjemné, hezké muže, a na té hlavičce aby vždy seděl klobouček — no feš! tuze feš! Budu vám sdělovat a popisovat všechny nové módy, a všechny chválit, i ty nejhoupější.

O prodej losů nebude přec pak už starost žádná! Načpak máte otce, bratry, milence, manžely, přátele a jiné otroky! Načpak jste se učily ve škole časovat — „kup!“ — „kupte!“ — „koupil!“ — a otrok musí.

Vidím vás v myšlenkách, jak už sedíte u pracovního stolku. Přisedám k vám, abyste měly společnost. Nebojte se, že si snad zapálím havanský doutník — ačkoli je pěkně točený, vzorně, podívejte se — a je z tabáku loňské sklizně — tuze vonný — ne? — nu tak ne! Beztoho by mně pořád zhasínal, vždyť vás chci při práci bavit. Jen mne neproste, abych vám něco zpíval, — mně se teď hlas nějak láme — a pořád jsem se ještě nerozhod, mám-li bas, baryton nebo tenór. Budu vám ledacos vypravovat, a unaví-li vás trochu práce a budete-li toužit po změně, nastavím ochotně tvář, abyste mne mohly hladit. Budu povídat anekdoty, hodně staré, abyste se proto mohly mírně zlobit, což je zdravé. Pak velice zajímavé, skoro pravdivé historky z pražského

života. Budem pomloutvat lidi, hlavně mužské — že raděj slyšíte pomloutvat ženské? — nu, já na mou duši také! Ó je, ó je — ženské! Ani ty na nebi nejsou tento! Dnes jsem slyšel o jedné z nich pěknou věc — zrovna o té nejkrásnější, o Venuši — povídává se vždycky o ní, že má „nejčistší světlo“ — hehehe! Lidé zcela poctiví, takoví, kteří neřeknou, když něco nevědí zcela jistě, pozorují ji už delší čas. A paní Venuše koketuje teď s dvěma najednou, s Jupiterem a Saturnem. Mrká na ně, blíží se jim — běhá za nimi! A už se ví, že bude dne 22. února po celou noc u Jupitera — načež 2. března zase celou noc u — proč mne tlučete?! Abych raděj zůstal na zemi a vypravoval něco o svých cestách? O kterých? O blízkých, například po pražské tramvaji, kde deset cestujících jde na zlatku? Či o zemích hodně dalekých? Například o Norvéžsku? Považte si, milostivá, jaké tam mají při selských svatbách divné zvyky. Sedí, jedí, a pak zpívají. A víte, jakou píseň nejdřív? — vlasteneckou, na oslavu Norvéžska — považte si! A pak pronášejí přípitky. Víte, jaký přípitek nejdřív? „Gamle Norge!“ — „Ať žije Norvéžsko!“ Četl jsem to, já tam nebyl — do tak hloupých zemí nejezdím. My v Čechách — my jsme jiní! Přece jste slyšela — časopisy to tvrdily — že prý klub českých poslanců na říšské radě není proti tomu, aby v Praze byl postaven Schillerovi pomník? Nesmějte se — prosím, prosím, nesmějte se — to bolí! Když už i ženy se budou našim poslancům smát!

Vidíte, já Schillera nemám rád. Napsal dobré věci, vskutku velmi dobré — to já mu co spisovatel neodpustím nikdy! Však vy také nebudete pro něho a jeho pomník! Do Panny orleánské napsal, že „ženy povinnost je věčně poslušnost“, — považte si! A v Stuartce zas stojí, že „žena tvor je nedokonalý“ — a že prý „nikdy žena nemá patřit sama sobě“, praví zas ve Valenštýnu — nikdy! Tedy žádná emancipace, nikdy! V Don Carlosu pak — ale neračte se proto na mne hněvat — opovažuje se docela tvrdit, že — no já to řeknu, že „Pomluva je pravé jméno ženy“ — ano! A v Siegesfestu, že žena je „falešna“ veskrz naskrz —! — On ovšem také řekl: „Nejvznešenější ze všech statků

je krása žen“ — a také: „Ctěte ženy! Vplétajít v život
vezdejší nebeské růže nám!“ — ale — věříte mu? —
Němec!

Pardon — to jsem se lekl! V ohni svém jsem škrtl sirkou
— je to krása kouře — je to vůně — no račte odpustit, já už
jdu —

Prosím jen: Bartolomějská ulice č. 7 —

NÁRODNÍ LISTY 13. února 1881

△ V Praze 12. března

Je veselo — jako v Macbethu: „Kdo hlásá neštěstí, jež před hodinou se zběhlo, hlásá něco už starého: každý okamžik rodí neštěstí nové.“ Tuze veselo! Člověk ráno si zasedne k vonné kávě, a sahá-li po oblíbených novinách, je už napřed bezpečen, že mu sdělují několikero zas zcela pěkných neštěstí: zemětřesení u Neapole — 200 lidí mrtvo; povodně v Uhrách — šest měst zatopeno; sněhové bouře v Skotsku — také několik lidí tento — pokaždé jiná pěkná scenérie, obdivovaný záliv neapolský, rázovité pustý uher-ské, romantické hory skotské atd. Nikdo nesmí říci, že ne-snášíme neštěstí svých bližních s oddaností vzornou! Ba my jsme přitom až „bohorovni, neboť snášíme to neštěstí přímo *vesele*“. Je vidět pravda slov, že neštěstím se ocelují povahy! Jsme už věru tak vyocelováni, že nějaká rusko-turecká válka s 300 000 mrtvých působí nám nepohodlí už jen zcela nepatrné, zrovna ani za řeč už nám ta maličkost nestojí! Zdalipak také letos pánbůh popřeje nám a dobrému stařečkovi Moltkovi dobrodiní nějaké válčičky? Už jsme ovšem trochu pokročili do jara — není právě mnoho na-děje — ale doufejme, možno!

Živme se zatím menšími nepříjemnostmi svých bližních. Já například už se těším, jak se vysměju našemu pražskému policejnímu řediteli stran toho jeho „zostřeného“ zákazu, namířeného proti chytání zpěvného a užitečného ptactva. Pane řediteli, pane řediteli, — jste patrně mlád a nezkušen — dejte si radit ode mne, „pražsky“ zkušenějšího! Takové zákazy „zostřené“ byly v Praze dávány rok co rok, a rok co rok nebyly nic platny! Copak si dají ptáci nebeští, zvyklí neobmezené svobodě, úplné volnosti osobního jednání, něco poroučet? Zákon dá se pro věčné časy, zákaz se „zostří“ každého jara, a za týden jsou opeřenců u ptáčníků zas plné

klece a oškubanců na trhu zas plné ošatky. To je těch ptáků dávno právo a oni si je nedají vzít.

Tak se těším na novou nynější dobu koncertní. Ne snad že bych sám do koncertů chodil, mne i nejlepší koncert přivede už „do kalupu“, a například koncert na piano, ten by mne, kdyby nebylo jiného z něho spasení, přiměl snad, že bych vskutku vynalezl plavbu vzduchem. Ale kvůli tomu, že koncertní doba přináší obecenstvu tak mnohé a vybrané trápení. Také jsem to trápení prodělal všechno, také. Ó, já jsem býval výborný „koncertista“! Ne snad že bych hudbě dost málo jen rozuměl, ó ne, já jí nerozumím pranic a počítám si tu neznalost mezi nejpěknější duševní své dary, ale koncerty jsem uměl navštěvovat jak málokdo, to musím sám říci. Stálo to čas, několik let, ale přivedl jsem to vysoko. Při orchestrálních skladbách, když například přišel najednou pořádný tuš a zvukový hřmot, uměl jsem tak, jako bych ani nechtěl, aby to někdo slyšel, jako bych byl unešen krásou, už říkat: „Výtečná tónomalba — výtečná!“ Při pianu-pianissimu uměl jsem dát hlavu stranou a s úsměvem nejvyšší blaženosti kejnout na někoho, o kom jsem věděl, že hudbě vskutku rozumí. Při přednesu nějaké písně uměl jsem dokonce říkat: „Ach Jenny Lind — když tohleto zpívala Jenny Lind!“ — a to jsem říkal a obrněl tím každého, i když píseň byla zcela nova. Že jsem sám ovšem Jenny Lindovu jakživ ani neslyšel, to přec nevadilo? Později ale už jsem chodil jen a jen na symfonie. To proto, že jistá panička chodila do koncertů také jen tenkrát, když čtla na nároží slovo „symfonie“, a že ta panička uměla vařit přímo znamenité ragú z kuřat. „To je pravda, milostivá paní, kdyby vás chtěl člověk hledat, potřebuje jít jen, kde se provozuje něco klasického!“ — „Ano, ano, to je můj život! Vy jste ale už dávno u nás nebyl, pane N., přijďte v neděli k obědu, jak? Udělám vám vaše zamilované jídlo!“ — „Ó prosím, rád přijdu, abych se ve vzácné vaší společnosti pobavil. Budem trochu zas mluvit o hudbě.“ — Arci jsme o hudbě nemluvili pak nikdy, neboť ona jí rozuměla zrovna tak jako já. Teď však už nechodím ani na symfonie. Panička se odstěhovala z Prahy

— co bych tam vyzískal? — Ale neumí každý zažívat písně s Jenny-Lindovským humorem a symfonie s rozsekanými kuřaty, k tomu je potřebí už síla vzdělanosti, suma zkušenosti — lidé do koncertů chodí, nudí se tam k smrti, trápí se k umření — a to dělá člověku dobře.

Pak mám také napořád ještě radost z té zahrady zoologické, která prý bude ve Stromovce, a z toho ústavu psího, který prý bude někde u Libně. V jaképak asi „směru“ budou se tam pejskové vychovávat! Doufám, že v rozumném. Že se bude více hledět na čistotu plemene — chci říci kmene, rodu, na ušlechtilost krve, na slavné předky než na takzvanou stránku duševní. Ta stránka duševní má beztoho své meze — uzeninu jíst pejska neodvykneš, rodit slepá štěňata také ne, a hrubé české pořekadlo docela dí: „Byť psa nejvíce kořenil, nebude z něho zajíc.“ Co je pejskovi platno, naučí-li se vodit slepé jako pejsek Tobiášův, hledat pomrzlé jako bernardýn, lovit tonoucí jako pes londýnských nábřeží, aportovat, stát na stráži a třeba být u opičího divadla „prvním milovníkem“, — je-li proletářem, nevypadá-li nóbl, nevšimne si ho přece nikdo! Chce-li urozený pejsek stát se slavným, však on toho dovede i bez učení se! Například slavný Berezillo, kterého Španělé na Indiány švali a který měl za to žold „půldruhého muže“, — do světových dějin je zapsán, a provždy!

Zdalipak těm chovancům z libeňského konviktů ukážou někdy Prahu? Jako dle Storma Bedřich Velký dával svým pejskům ukazovat Berlín. Na kozlíku kočí, uvnitř otevřeného vozu pejskové, vzadu lokaj co stráž a obsluha, kteréž příkázána nejvybroušenější zvořilost.

„Afinko, račte zůstat po koních — prosím!“

„Ale Diano, sedněte si přec zrovna, vždyť Vandame nemá už ani místa!“

„Pročpak pořád dnes tak štěkáte, Lione? Tamhle kouká Belinka pana generála z okna — copak si pomyslí?“

Ó — pes za to stojí, aby člověk s ním — nezacházel jako se psem. Snad není šíře známa anekdota, kterou němečtí životopisci vypravují o našem Bendovi. Týž měl psa.

Kdysi vešel do jeho bytu přítel. „Pozor, pozor, příteli, na mého psa,“ napomenul ho honem Benda. „On je úskočný, zrovna jako člověk!“

NÁRODNÍ LISTY 13. března 1881

△ V Praze 9. dubna

Trvat tohleto rozechvění déle než osm dní — člověk by se snad rozstonal! Ovšem máme to v Praze jen dvakrát do roka: „meeting dubnový“ a „meeting říjnový“, a pak, když předchozí osmidenní napnutí už přešlo a „meeting“ konečně nadešel, ty krásné arci, překrásné dva dny, ta neskonalá, vznešená, báječná radost! Po osm dní chodím ale zcela zkroucený — ať jdu kudy chci, hlava se mi pořád točí po Císařské louce za Smíchovem — našem „Ěpsomu“, našich „Longchamps“, našem „Rákošově poli“ — dnes a zejtra budu zato od rána do večera jako nejrovnější struna.

Trochu drahá radost, je pravda. Chci-li mít jen trochu slušnou „maštal“, deset plnokrevných koní je dost málo. K nim platit dobrého „trainera“, pečlivého „managera“, několik „jockeyů“ a „groomů“. Mít také své „zkušební“ pozemky, tedy vlastní statek, řekněm panství. A připlácet, i když je rok nejprůzračnější, vždycky ještě několik tisíc zlatých. Ale kdo to nemá, ať to nedělá!

Také jsem dříve býval demokratem, také, a jsem jím v jistém ohledu až dosud, mluvím i na veřejné ulici dosud s každým, třeba byl jen zcela obyčejným domácím pánem nebo universitním profesorem nebo tak jenom něčím. A co demokrat jsem se tedy také posmíval koňským dostihům, „choutkám aristokratickým“. Ale ty můj bože, člověk přec jen pokračuje v letech, rád by se konečně-konečně něčeho dodělal, a stát se „turfmanem“, tj. mužem o koňské dostihy zasloužilým, je pro neurozeného našince dosud jediná cesta „do vyšší společnosti“. Je nás bohudík teď už celý kroužek českých turfmanů: kněhkupec Dattel, umělci Pulda, Šamberk a já. Říkáme jeden druhému „kapitáne“, jakož mezi turfmany obyčejem.

Dnes budem už od desíti hodin zrána pohromadě. Na-

snídáme se a pak pojedem. Jak známo, jsou pro jízdu k závodům zcela zvláštní ekypáže, takzvaná „mail-coach“ (vyslov: měl-koč), čtyřspřežní vůz s místy pro deset asi nás pánů nahoře a pod námi zavřené místo pro služebníky; na koních je plno rolniček. My čtyři ale v takovém povoze nejedem, nevím proč, snad z falešného studu, my si prostě sednem všichni čtyři do jedné drožky a „jedem“ konečně taky.

A za čtvrt hodiny jsme v nejlepší společnosti. Kníže A., hrabě B., baron C., rytíř D., několik set nás „kapitánů“ a padesát „generálů“ (majitelů závodních koní). Chodíme sem tam, pozdravujeme kamarádsky vpravo vlevo, a prohlížíme si koně. Zde také co kůň, to aristokrat. O každém koníčku zde musí být známo, jak se jmenoval jeho otec a jak jeho matka — skutečný otec, ne snad jen tento. Každý musí se vykázat svou listinou rodnou, jak my říkáme svým „pedigree“ (vyslov: pedigri), vytaženým z přísně vedeného „studbook“-u (v.: bůk). Také ty koníčky známe my všechny osobně, ano mnohého z nich znali jsme už v těle mateřském. Například při „Triennial-Stakes“, k němuž musí být tříletý koníček přihlášen už před třemi lety, tedy ještě nenarozený.

„Podívejte se na černého z Kladrub — to je ‚crack‘ (chlubič, slibný kůň), he? Pravý ‚Derby-crack‘, na toho bych vsadil! Zato vedle něho ten A-ův hnědouš, hotový ‚outsider‘ (bez výhlídky),“ — praví kapitán Šamberk.

„Trochu tělnatý, jako všechna hřibata z ‚Kettledruma‘, to já znám!“ míní na to kapitán Dattel.

„Ba,“ přisvědčuje kapitán Pulda, „ten asi stál trainera času, než ho vypracoval.“

„No no,“ odpírám znalecky zase já, „má přec jen patrné své ‚racing-points‘, vsázím na něho! Chcete?“

A tak se bavíme před prvním „item“ (= číslo programu). Ovšem se opatrně chráníme, abychom se nepřiblížili snad divákům obyčejným. Člověk má po Praze tolik známých, a ti pak svou čirou nevědomostí dělají člověku jenom ostudu. On je takový — takto snad dosti slušný, ale na turfě dokonale hloupý muž s to a mluví zcela nahlas

o „kazajce a čapce jockeyově“, místo aby řekl prostě „dres“. On se ptá pořád „co“ a „copak“, a natahuje hned při prvním zvonění krk, ačkoli je výjezd vždy o celou čtvrt hodiny později. On neví, že „startér“ dává znamení praporem, neví, že dohlížitelé říká se „steward“, sekretáři „clerk“, a věru že snad ani nerozezná nás „gentlemany“ od „maquignona“ (handlíře). On běží ještě po třetím zvonění k „totalisatoru“, aby si vsadil na koně, a utrží si už jen smích. A když jockey „se oddělí“ od koně, vykřikne on, že jockey „spadnu“, — propánaboha! zrovna horký stud člověka poleje!

Třetí zvonění. My čeští kapitáni ženem se k ohradě. Ještě snad deset minut — dyl není startér povinen čekat — a první item začne. Avšak již jedou jockeyové v krátkém cvalu — „preliminary-canter“ — k výjezdnímu kůlu a sestavují se dle čísel soudci jim přiřčených. Pozorujem cval jejich, jejich „akci“, napnutě.

Prapor sklesl, vyjeli. Divadelní kukátka letí k očím. Pět koníčků v plném dlouhém cvalu, jako by se ani země nedotýkali.

Díváme se, ještě dosti klidni. Sdělujem si své, ostatně nápadně souhlasné poznámky.

„Vyrázil kupředu — věru už o čtyry délky — ale bude to jen ‚letoun‘, nevydrží.“

„Zato černý a violet praví ‚stálci‘, pořád stejný trysk, jak by vycirkloval!“

„Přísámboh, ‚velcí‘ koně! Ale violet se mně zdá přece ‚větší‘!“

„Jen jestli se ‚nevypumpuje‘!“

„Propána, to je ‚rush‘ — a zase ‚rush‘ (reš = když kůň náhle vyrazí kupředu).“

Černý a violet jsou už tak v čele, že sobě ostatních ani více nevšímáme.

„Černý ‚pulluje‘! (chce rychleji, než se jezdcí uzdá).“

„Achich, a violet je ‚rogue‘! (nekoná, co by mohl).“

Ale černý a violet jsou už zase stejní. A teď mimovolně umlkáme. Oba se již blíží kůlu, kde počíná „distance“ čili posledních dvě stě metrů. Už minuli kůl — „finish“!

„Černý — he! — hec!“ — „Violet — hecehé!“ řveme, až jsme celí červení.

„Černý!“ volá kapitán Šamberk, vystoupne na prsty, zavejskne — a sklesne, citem přemožen, kapitánu Puldovi kolem krku.

„Tip! (pouhé štěstí),“ tvrdím mrzutě.

Černý už jede ve cvalu zase dle předpisu kolem soudcovské lóže zpět. Přelézáme bariéru — k černému se nedostanem, to víme, jsou tu ještě větší páni než my sami — ale snad budem moci poplácat violeta — nebo snad alespoň hnědouše, který přece se držel a objevil dosti slušnou „performanci“.

Není to rozkoš? Může inteligentní člověk žádat ještě něčeho víc? Nemám pak po takovém meetingu zúrodněného ducha a osvěžený cit zase na půl roku?

A teď už první zimnice minula a z ostatních itemů sajem rozkoš již co nejčistší. Ba skoro si přejem k tomu nektaru pak už také nějakého příkusku. Jdem, abychom si vsadili. Vyhledáme si „bookmakera“, který pod širým nebem přijímá sázky „jedna proti desíti“, nebo „totalisatora“, který pod krytbou spočítává a pak rozděluje hromadně všechny sázky. Zde může člověk založit si kus života.

Předloním jsem tu měl „koňské štěstí“. Vyhrál jsem tolik, že po zaplacení čtvrt-drožky a po odečtení hotových výdajů (2 párky uzenek, 2 slané rohlíky, 1 preclík a 1 otýpka ředkviček) zbylo mně celých 1 zl 57 kr. Měl jsem z toho následujícího dne ještě na oběd a na večeři.

NÁRODNÍ LISTY 10. dubna 1891

△ V Praze 7. května

Nevím — musím se jednou přesvědčit — ale zdá se mi, že mám vnitřní stěny své lebky vyloženy poklídzeným papírem. Alespoň pozoruju ve své lebce týž úkaz, jaký se vyskytuje v pokojích, jichž stěny jsou pokryty papírovými tapetami: když je pošmurno, vlhko, ošklivo, zkrabatí se stěny a jsou plny malých mráček; když je krásno, je stěna hladka. Však už byl ale také čas! Krápe-li pořád zima a dešť z nebe, stává se člověk nadmíru „občanským“, sedí doma, má pořád hlad, jí, a tloustne, náramně tloustne — už Jean Paul tak tvrdí a s povzdechem mu to dosvědčuju. Je-li ale nebe jarně modré, lesklé, je pojednou člověk „světobčanem“, spěchá ven, rád by do světa co nejdál, a má arci zas velkou žízeň, což ale není žádná hanba. Už byl nejvyšší čas, aby bylo tedy krásně, neboť o světobčanství a o žízeň máme my Čechové náramnou nouzi!

Jen aby to vydrželo přes ty dny svatojanské, přes ty další slavnostní dny májové! Dny svatojanské budou tedy přece jen zase velice živý, což je také dobře, jsou vždy kusem českého života. Zase je tu Akademie českých žurnalistů se svým impozantním programem, dle něhož možno měřit obrovité naše pokroky v umění, — rostem, pánové, rostem úžasně vzdor vši nepřízni časové, jen si pomyslem dvacet let nazpět, kdy naším nejlepším hudebníkem byl solidní, dobrý, ale přec jen skromně si vedoucí Zvonař, a podívejme se na Akademii s jejími jmeny zvuku již světového! A pak tedy zas Hlahol s velkou, vzornou produkcí svou. Jindy bychom na jediný koncert podobný byli potřebovali příprav pětiletých a dnes vykvetou jakby samy ze sebe hned dva pospolu, tak lehce, tak přirozeně, jako zjara vykvétá bez a keř růžový.

A o necelé dvě neděle později, a Praha bude samý fábor

a samý věnec. Již nyní rostou přípravy všude po ulicích ze země až ku třetím patrům vzhůru. Jen tedy pěkné počasí, a to závisí hlavně — na pánech manželích a p. t. otcích povyroslých dcerušek! Pěkně poslouchat, čeho si dámy přejou, a bez reptání a zbytečných odkladů všechno hezky hned vyplnit — sice se začnou pozemská ta „sluníčka“ kabonit, tvář jejich chladne a zasmušuje se, pak začne slzavý dešť, pak zafíčí ledový vítr, přijde bouř, a už národní česká píseň praví, že ani to velké slunce na nebi nehledí na takovou věc lhostejně, a vidí-li „děvčátka uplakaná“, že samo se dá do brekotu a pláče. Copak chtějí tak hrozného, abyste jim nemohli vyhovět? Člověk to slyší ze všech stran — pravou maličkost. Jedny dvoje slavnostní šaty — naše vlastenky mají pro ně už také jméno české, jmenují je „cour-roben“ — šaty to, které popisuje teď každý vídenský časopis, i ten *nejchudší*. Jsou jenom z atlasu, ovšem z nejtěžšího. „Tabliéry“ na nich jsou dobrým zlatem a stříbrem vyšity a nejdražšími krajkami obsazeny. Přes šat ten splývá čtyry metry dlouhý „manteau de cour“ tvořící obrovské vlečky, v ceně tři — nanejvýš pěti tisíců zlatých. Pak už jenom spodní šat s trochu dražšími krajkami a zlatými květinami a pak už skoro nic víc — ovšem mimo šperk, krásný šperk rozumí se sám sebou. Zato ale nebudou dámy o návštěvě lázní, o letních bytech a podobných věcech přepychu letos ani mluvit, leda až po slavnostech, aby se trochu zotavily.

Zároveň bude tedy odevřeno to naše Národní! Už se těším! Pak nebude z roku do roku o zábavu prázdná nouze, člověk žurnalista bude mít plnou a zajisté pěknou zábavu, kdykoli se mu zlíbí. Napíše si o divadelní správě a o výkonech umělců divadelních fejetonek, a uslyší hned „divadelní“ ozvěnu, že mu srdce bude radostí skákat. — Že prý je vyměřena cena lóže teď pro jeden večer na sto zlatých, cena křesla jenom na dvacet — s čímž je všeobecný souhlas, ceny ty jsou na nás Čechy věru jakoby ulity! Jenže se bojím, že divadelní naše správa nebude důsledna, že pak v cenách zase trochu popustí, — naše divadelní správa učinila už leckterý chvályhodný náběh, bohužel ale pak vždy hned zase ochabla. Víc energie, pánové, více mravní síly!

A pak — a pak už bych neměl snad pranic více co podotknout, leda to — ale zcela doopravdy! —, aby sobě povšimnuli lidé vyzvání, vyšlého z více stran, a chtějí-li za příčinou slavností obětovati část přebytku svého, obětovávají ji účelům skutečně dobročinným. V Haliči se usnesli, že založí celou řadu ústavů nových, země a národ budou míti prospěch trvalý — mohli bychom i v tom ohledu následovat příkladu bratří Poláků. U nás byl také už popud dán, rytíř Doubek dal velkomyslný základ k zaopatřovacímu ústavu pro zestárlé služebné, paní Pešková dala základ k fundaci „pro sirotky po hercích českých“, urozená zakladatelka pražské útulny vyzvala k novým příspěvkům pro vysoce důležitý ústav ten.

Vskutku se na něj zapomíná, a učinil přec už tolik dobrodiní! Myslím, že vina leží v tom, že ti, kteří užili dobrodiní útulny, nepřicházejí pak ráno se dobrodincům svým poděkovat, — kdyby to učinili v slavném průvodu, před četnými co možná svědky, dobrodinců nových by se jen hemžilo! Nasytit tisíc hladových, jak se stane nyní v dnech slavnostních, je zajisté dobrá věc, rovněž dobrá věc je podělování chudých penězi — ačkoli peníze jsou vždycky trochu nebezpečným „lékem metalickým“; ale ještě spásnější by bylo přispět útulně tak, aby byla provždy pojištěna, co možná rozšířena, filiálkami po Praze obdařena atd.

Člověk by neuvěřil — ale slyšel jsem sám, jak jistí lidé smýšlejí. Že prý „většinou“ útulnu vyhledává přece jen lid divný, a že prý když tam nevlídnou zimní noc přespějí a večer a ráno se najedí, o půl hodiny později už ani ničeho o tom nevědí — „je to vláha, která prší na kameny: jak slunko vyjde, vláha se odpaří!“ — Tu lze jenom říci: „Taky stanovisko!“

Jako by sobě prška vybírala jen skály a kameny a nepadala také na zprahlou, ale vnímavou zem, v níž pak klíčí a bují zas život nový!

NÁRODNÍ LISTY 8. května 1881

△ V Praze 14. května

Je dovoleno ohlédnout se trochu zpátky? Nečiním to právě rád — fejetonista je náramně subtilní, jemný tvor, jako nejněžnější kytička, ba skoro tak jako krásná dáma, a ta rovněž nerada vzpomíná a zrovna smrti se jí podobá, slyší-li pak v odpověď: „A jeje! To vy pamatujete už všechno?“ Ale nechtě! Co také dnes jiného činit! Upozornit venkovské hosty naše na to, že už „zase jednou“ Nebozízek se prodává? Že vodíme pejsky na provázku? Že pořád ještě nemáme kýženého „parku pro děti“? Že budem teď „už“ mít dvě fakulty universitní a že jsme je dostali, jako dostává mladý koníček, když se počíná plašit, dvě klapky na oči? že — —

Búhví, já se již od několika let našich venkovských hostů výročně bojím! Míval jsem je rád, k hubičkování rád, teď se jich bojím jako hříšný člověk svědomí. Mají tak tázavé pohledy, tak vyčkávavý hlas, jako by se celou bytostí svou Prahy ptali: „Nu jak? Dovedla jsi nás za ten rok přece o krok dál? A kam až jsi nás dovedla, náš národ mladý, bujný, silný, za těch celých dvacet let?“ — Praha mlčí, a člověk Pražan klopí zrak, zajikne se a uhne se svému svědomí z cesty.

Ba vždyť je tomu právě již dvacet let, co jsme poprvé uvědomělou svatojanskou poutí oslavili své české znovuzrození! „Historií svatojanských dnů“ lze nazvat celou nejnovější historií českou. Ta jarní naše slavnost svatojanská je nejuvěrnějším zrcadlem českým, oním kouzelným zrcadlem z báje, jež ukazuje pánu svému vždy jen pravdu. Stáli jsme poctivě při národní své práci, zářila slavnost vždy jako nejčistší benátské zrcadlo, s rubínovým nádechem a ze skvoucího zlatého rámu; jindy ale bylo zas jen zašlé, omdlelé sklo, ověšené šedým pavučinovým cárem. Naše svatojanská slavnost nesnese strojenosti, ani té nejmenší.

Lež to byla, když tvrdili naši nepřátelé roku 1861, že my, „tajní husité“, pokrytecky volíme církevní slavnost svatojanskou, abychom počet zbožných poutníků přičísti mohli k počtu navštěvovatelů slavnosti národní. Slavnost naše květnová vykvetla přirozeně, jako s jarem vykvétá kytice luční. Jako má Paříž v Bois de Boulogne svůj první květen a jako má Petrohrad na Něvském prospektu svůj den prvního sněhu, má Praha svůj květen šestnáctý. Ovšem není ani možno volit dne šťastnějšího, a přenést slavnost tu výroční a národní na jinou dobu v roku, ukázalo se již co zhoľa nemožné. V tu dobu žije venkovan v nejslibnějších nadějích svých a má čas i chuť podívat se na Prahu. V tu dobu také Pražan se stává člověkem, shodil svoji zimní městskou uzavřenost a touží ven k přírodě, po splynutí s venkovem. V tu dobu je krásná Praha také nejkrásnější. Zlaté paprsky snují se po sterých báních, širá Vltava je samá drobná, jarně rozehraná vlnka, zelené ostrovy v ní lesknou se mladě jako v diadémě drahokamy. Byl 16. květen národní slavností už před rokem 1861. Venkované přicházeli houfně. Ale přicházeli jako ve snách, jakoby puzeni neodolatelnou mocí, jako by se tázati chtěli: „Což pořád ještě nejde to *velké české jaro*?“

Přišlo. Slunko svobody políbilo tu z kovu ulitou sochu utrpení, tu sochu Niobinu, již nazýváme „českým národem“. A kov věkům vzdorující se jitrním políbením rozechvěl, rozechvěl až do zvuku, až do zpěvu. Ranní písní byl první dech uvolněného národa. Mohutný, širý hlahol vlnil se celým národem — zpěváci, magnetickým kouzlem vábeni, přicházeli sobě blíž a blíž, až se sešli v srdci země, v Praze — první slavnost, slavnost *Hlaholu*.

A mladé tělo počalo se cítit — cítili jsme, jak krev v nás bujně víří, jak sval ocelově již se vzpružil, cítili jsme, že máme mladé perutě, jichž třeba zkusit k novému, slavnému letu — ze všech stran, ze všech, i z nezapadlejších českých hnízd rozlétli, rozkroužili se mladí sokoli, až se slétli na těch zvoucích, lesklých, sterých báních našich, v Praze — slavnost druhá, slavnost *Sokolu*.

Rychle zmizela i poslední stopa těžkého snu, oči hleděly

jasně. Na mysl nám vstoupil den český včerejší — vzpomínka na čarovně jasný rok 1848 — na předního jeho bojovníka, na *Karla Havlíčka*. Slavnost *borovská*, slavnost *pražská* — tisícové lidstva na *Žofině*, tonoucí při společném „Kde domov můj“ v slzách, přísahající sobě s hlasem zájímavým, že splní všechny, všechny povinnosti k národu a vlasti! A vstoupila hned vzpomínka na jednu z povinností, převzatých z toho včerejšího českého dne. Ano, českému probuzení má býti postaven pomník, jemuž není rovno, — zároveň chrám umění náš budoucí, vysoká škola českému duchu! Ejhle — zde na březích Vltavy dnes již stojí, zbudován českým národem, českým géniem! Kdybychom šli denně kolem něho a v hodině každé, vždy se po něm točí zrak náš, jako květina otáčí se za sluncem.

Od toho okamžiku byl již směr jarních slavností našich určitý. — *Výstava národní loterie*, *Bazar ve prospěch divadla*, slavnosti na *Žofině*, v *Novoměstské zahradě* atd. Až pak přišel památný rok 1868, slavnost *základního kamene* — dnes ještě se chvějem při vzpomínce na den onen. Ne nachem, ne zlatem, ne dithyrambou dá se o tom dojmu psát, nevím vůbec čím dosti skvostným, snadže jen mladou krví štěstím prochvélého národa! Tenkráté byl *každý* šťasten, tenkráté jsme ani nevěděli, jak kdo zabočit zas do obyčejného života.

A pak, v porozumění, čeho vyžaduje tedy ta nová doba českého umění, o rok později *hudební a plastická akademie Umělecké besedy*, a pak —

A pak ta léta — kéž by jich nebylo bývalo! Kde jsme mohli být! Není nic platno žalovat a vytýkat, vždyť národ, pokud vinu měl, pyká sám dodnes, a ti jednotlivci, kteří viny měli úděl hlavní, nosí štíry v prsou. Není ale vůči vzpomínce také vyhnutí — proti té vzpomínce bolestně pravdivé, nalehavě varující. Jarní slavnosti byly pohřbeny — zašlé sklo s pavučinovým cárem.

Ovšem se národ zase vzpamatoval — není také jinak možno, strom, pokud vůbec žije, vždy zas žene mízu novou. Ústa byla naplněna ještě trpkostí, ale mysleli jsme přec pak zase na práci. Na cesty praktické. Byly pak

výstavy *hospodářské*, výstava *časopisů*, konečně akt vděčnosti, slavnost *Jungmannova*. Toho muže, jenž nám ze strnutí vybavil jazyk náš, z obrnění vysvobodil české *slovo*. „Od slova k činu!“ znělo ale po národě celém. — „Již čas, abychom zvolati směli, že *slovo tělem učiněno jest!*“ Zimničná všude touha po práci, po činnosti — touha zvítězit musela. Nejbliže ležela nalehavá píle, aby ukončeno bylo tedy to naše velké Národní. Sbírký se děly s vzorně vlasteneckým chvatem — konečně vloni ještě slavnostní časopis *Národ sobě*, letos už divadla *dovršení*.

Na dráze činnosti musíme pokračovat. Zbývá ještě přemnoho národní práce, ale *snad* jsme se již naučili, že nám nepomůže nikdo cizí, že musíme vše a vše vykonat *vlastní silou*. A také nás v tom počínání nikdo nezarazí — ne-li zas my sami. Porostem v šíř i výš — dle nezměnitelného, věčného zákona přírody. Příští naše slavnosti májové budou svědky pokroků našich. Doufejme, vlastně číňme se, aby vždy potěšitelné, třeba střízlivější než slavnosti ty naše první.

Jaká to bohatost vzpomínek! Celý pro česká srdce ráj, z něhož nemůže nás vypudit nikdo — vždyť „ani první naši rodiče nemohli z ráje *vzpomínek* býti vypuzeni!“

Ovšem jsou to již jen vzpomínky. Tenkrát jsme měli celou slasti chuť, dnes máme už jen vůni z ní. Ale je osvěžující jako ranní vůně čerstvě zaroseného bezu, jako vůně čerstvě rozkvětlé narcisy. Bože — taková jedna slza, tenkrát náhle a tak maně vyprysklá!

Často si myslívám, zdali bych chtěl být ještě jednou zcela mlád. Ach — *česky mlád* bych chtěl být ještě jednou!

NÁRODNÍ LISTY 15. května 1881

△ V Praze 25. května

Kdybych zde teď mluvit chtěl s Mojžíšem „Jak dešť plyn dnešní moje řeč!“, mohlo by se zázračně snadno stát, že bych byl bit jako o posvícení. Neboť —

Ale pardon — tak jsem nechtěl začít! Tu je vidět, že je začínání náramně těžká věc, vzdor tomu zcela zvláštnímu půvabu, jakýž prý má do sebe začátek každý. Chtěl jsem prostě říci, že včera a dnes máme v Praze zcela novou, ve svém způsobě a průběhu naprosto neočekávanou národní slavnost. Praha je vyšperkována a „tisíce tisíců“ venkovských hostů proudí se jejími ulicemi. Ještě nemá jména, ta naše slavnost nová, už v tom je zvláštnost. V Americe vycházejí teď „bezejmenné“ časopisy, nám v Čechách stvoří náhoda docela pak už velké „bezejmenné“ slavnosti! Jmenujme ji tedy slavností „anonymní“. Nebo „oktávní slavností svatojanskou z roku 1881“. Nebo „slavností sv. Johany“, kteréž se letos v den její, 24. května, dostalo oslavy nikdy ještě nebývalé.

Avšak beze žertů. Lze vidět, jak obrovité rozměry by bylo mělo v tyto dny uvítání našich královských novomanželů, kdyby nebyla se dostavila nahodilá choroba vznesené choti mladé. A lze soudit, jaké rozměry budou tedy mítí dny ty slavnostní, až teď skutečně přijdou, — Praha a Pražané mohou dle toho vše si zříditi. Mnozí z těch, kteří osudným omylem přibyli nyní, nebudou asi moci znovu cestu vážit; avšak ochotných náhradníků bude opět dosti.

Přes dvacet tisíc hostů venkovských přibylo během několika hodin, víc než tu bývá o slavnosti svatojanské. Ulice jsou plny. Všude vidíš šedivé letní kabáty, pestré venkovské šátky a fěrtochy ženské, hospodáře s hospodynkami a dceruškami, matky s malými pacholaty, a každý okamžik

klepne tě přes nohu nějaký „spěchající“ kufřík, nešený člověkem, který celou svou bytostí svědčí, že tomu nevěří, že *nebude* teď ten vjezd slavnostní. Vždyť nestálo nic „v novinách“! Vždyť současně se lepil velký plakát, oznamující změněný pro ty dny „jízdní řád“, a malý plakát, oznamující odročení. „Bude to v sobotu, vidíte?“ táže se tě jeden a odvrátí se od tebe se zřejmou osobní nedůvěrou, když se vyjádříš, že nevíš. — „No víš, v sobotu nebo v pondělí — teď už je to jedno, a když jsme přijeli, zůstanem tedy u tebe“ — rozhoduje se zas venkovský strýc, přibylý se čtyřmi členy rodinnými — „snad ti nepřekážíme? Víš co, dělej, jako bychom tu ani nebyli. Mý jen se přijdeme najíst a vyspat, a celý den nás takto neuvidíš!“ —

Přibyli ze všech končin českých vlastí, ale „český typ“ je nějak pojednou změněn, všichni ti přibylí mají náramně dlouhé tváře! Chodí bezúčelně sem tam, dívají se trochu na dekorace dokončené, ještě častěji se ale dívají vzhůru k nebi, jako by se ptali se žalujícím Jobem: „*Kdeže* jest otec deště?“ Nahoře je, nahoře, moji draží, tadyhle nad těmi šedivými oblaky, ten, jenž „vylévá přívaly ku podobenstvu potoků“! A dopřává vám dnes a včera všechny druhy nebeské vláhy, od lehýnké, hravé pršky přes hustý dešť do nejplácavějšího lijáku. Ještě štěstí, že k modernímu slavnostnímu českému kroji národnímu patří předně a hlavně široký, pěknou tkaničkou omotaný deštník! Ty deštníky našich bodrých venkovanů! Kdysi jsem měl zde hosta z Polsky. Vyvezl jsem ho také ven, aby se podíval na náš lid, napřed do některých vesnic, pak do malého města. Byla právě neděle, když jsme přijeli do městečka. Den jako vyhejčkaný, slunce se smálo, nebe se čistotou lesklo — a kohokoliv jsme z mužského pohlaví potkali, každý nesl velký deštník. „Vy jste nějaký zmoklý národ!“ soudil přítel Polák. Myslím, že jsem s ním souhlasil.

Ve vzduchu všechny druhy dešťů, na zemi všechny druhy bláta a v obličejích všechny druhy zklamání. Jen dva obličejje jsem viděl „nezklamané“. Náležely hezounké venkovské slečince, tak asi šestnáctileté, a mladému studentovi — možno, že byl také hezký, já mužské kráse nějak

nerozumím. Tatínek slečnin šel napřed a za ním vykládal student slečince něco o „věrnosti, která sáhá až nad obla-ky“. Podíval jsem se vzhůru — mohla mu věřit, obla-ky nebyly tak přespříliš vysoko. Ba možno říci, že visely se vzácnou ku všem přísahajícím milencům ochotou až zrovna k smíchu nízko. —

Přišli, aniž by se byli nadáli, že se jim zdaří zrovna biblicky a že „v krůpějích deště veseliti se budou“. Darmo se usmívají na ně polychromní brány a pylony leskem nejslibnější duhy, darmo se rozestírají nad nimi Myslbe-kovi géniové se zlatými věnci v rukou a zvou je Seelingovi géniové triumfální svými antickými pozouny ku radosti. Za dvě za tři hodiny je už každý dokonale unaven. Ledaže jen tak mimochodem podotkne: „Zapomněl jsem se po-dívat na paláce ‚našich šlechticů‘ — zdalipak přec dali paláce své upravit tak, aby se manifestovali co česká šlechta?“ — Nebo že si druhý vzdychne: „Alespoň kdy-bych zde měl některého z ‚našich‘ říšských radů, abych mu stran té školské otázky řekl svoje mínění!“ — Nu, my bychom těm „svým“ radům mohli to mínění napsat. Jenže jak? Česky už nejspíše neumějí. Latinsky už nejspíš neznají, snad vůbec už žádné písmo „živé“. Musili bychom asi sáhnout k nějakému písmu už mrtvému. Snad —

Vida, vida, kam člověka tak rozprávka o počasí strhne. Zrovna skoro až ku politice. A já chtěl jenom říci, že člověk si rád ze slavnosti odnáší nějakou radost, na posilně-nou, a že bych přál, aby se za několik dní našim venkov-ským hostům vydařila slavnost naprosto jinak. Což tedy říkám!

NÁRODNÍ LISTY 26. května 1881

△ *V Praze 28. května*

Jako na vlnách pohybuje se letošek celý! Zdalipak jen jeden jediný náš program, co jich letos už naděláno, mohl být dodržen? Zrovna abychom, když si něco předsevzeme nebo něco strojíme, počínali si jako v korábu na nepokojném moři: hezky upevnit všechny talíře mezi natažené provazy a dřevěné špejly, aby člověku, kdy zasedá za stůl, neskočily na klín. Abychom o jiném nemluvili, vezměm jen Národní divadlo. Bude odevřeno až o sv. Václavě — nebude vůbec ještě letos odevřeno — bude odevřeno už hned v březnu — ne, až v červnu — přece dřív, v květnu — ó ne, někdy v červnu tedy — bylo by zajímavé, aby nějaký technik vypočetl tíhu toho našeho kamenného velikána, té skořápečky sem tam zmítané!

Sám pánbůh ví, co, kdy a jak se stane! Rozpomínávám se na tak mnohé, kteří celou duší viseli na pyšném podniku národa, celou duší vpíjeli se již zpředu ve velký národa okamžik, kdy divadlo bude odevřeno, a jichž život při plíživém kroku stavby vyhasl dříve, než byla splněna touha jich nejkrásnější. Snad odejde takto ještě několik duší českých. Teď právě šel starý Pisařovic, „otec orchestru“, jak mu svého času říkali. „Jsem žádostiv, budu-li udávat, a' také ještě tady,“ říkával, ukazuje s úsměvem na zvolna se zdvihající zdi divadelní budovy. Hrátl profesor Pisařovic v českém orchestru a udával tomuto oboem před operou „a“, kvůli ladění. Je tomu poměrně ovšem již dosti dávno — tenkrát nás zajímalo v českém divadle ještě všechno, každý pohyb, i to ladění v orchestru — od té doby jsme nějak trochu vystřízlivěli. Ne přesyceností, ne unaveností, ale mnohým zklamáním — chmura obestřela mysl naši nad tím, jakouže cestou bralo a beře se divadelní umění české k žádoucí výši, a chmurou nehledí se do budoucnosti jasně.

Nu, neztráceli jsme také naděje v té jisté době české politiky, očekávající konečný obrat cestou zcela přirozenou, a jsme přesvědčeni, že toutéž cestou půjde také divadlo konečně k dobru. Neopustíme ho do posledního dechu, budem střežit každý krok jeho, měřit každé jeho oddechnutí — byli bychom také divný národ, kdybychom jednali jinak!

Pražský vtip tvrdí, že nově odročené zahájení divadla nejtíž nesou šlechtici čeští. Se skromností snad až přehnanou stáli prý po celý čas sbírek v koutku, nedávající ani známky života, zato teď musí a musí být hned při představení prvním. Nemohou se dočkat, jak bez nich a vzdor nim vypadlo divadlo krásně. Snad aby do každé lóže, v níž bude sedět takový šlechtic český, dalo se tedy po exempláři tištěné Historie českého divadla, ve skvostné vazbě — tolik ještě může obětovat národ český. Budou mít alespoň památku na to divadlo, do něhož později beztoho mnohý z nich ani nepřejde víc. Také — co je jim literatura česká, umění české — Ne, nebojte se, nebudu zde mít kázání o tom, že „šlechtictví obyčejně znamená i vyšší stupeň vlastenectví“. Nebudu mluvit s Rückertovým občanem k šlechtici: „Máš-li výsady, buď jich hoden. Byli-li všichni otcové tvoji šlechtetní, nebuď jich horší. Byli-li k národu nespravedliví, buď ty spravedlivější. Atd. atd.“. Chci jen říci, že máme my prostě hlíněné, na kámen vypálené nádoby české svůj kříž s tím svým šlechtickým porculánem, je v něm trochu vlasteneckého kazu. Ba víc než jeden kříž. Kdyby mistr Smetana měl naši českou šlechtu vsadit do not, myslím, že by ji vsadil do A-dur, aby mohl hned napřed udělat tři křížky.

No — dej osud rozkvět českému umění, ať už se šlechtou nebo bez ní! V operní produkci první květ už se dostavil — opera nám jaksi vždycky ležela blíž, a mezi těmi 40 000 operami, jež svět už napočítal, je zcela hojně plodů českých, třeba nebylo dříve českého divadla. A v dramatech — rozkvěte-li život národní, rozkvěte i drama. Je tomu zrovna sto let, co chodil po německých kněhkupcích mladík, nabízející rukopis k tisku; ani jediný německý nakladatel ho

nevyslyšel. A v tom rukopise bylo drama Loupežníci a ten mladík se nazýval Schiller: Pozor, nakladatelé čeští — znám vás, a proto pozor! —, snad už beře ten budoucí Schiller český u vás za kliku a —

Tak — tak! Pořád jen o divadle! Jsme divadelními záležitostmi prosáklí skrz naskrz a nevyschnem z toho tak brzy, ani za léta ne! Když zavíří divadlo, zapomene český člověk na všechno a nevidí nic jiného kolem sebe. Není ostatně tak zvláště mnoho vidět. Že na výroční znamení blížící se letní únavy plní se sloupce našich časopisů vraždami a samovraždami. Že naše dámy nosí na svých šatech co ozdoby vždy větší a vždy lesklejší knoflíky, že ale nedošly ještě tak daleko jako dámy pařížské, které nosí knoflíky již velké jako dlaň a v každém z nich fotografii svého manžela — dvacet, třicet manželů, trochu mnoho, ne? Že jsem — buď chvála nebesům — konečně došel cíle svých tužeb a spatřil, o čem jsem už tak mnoho četl, teď na vlastní oči a v samé vlasti drahé: živého koně — se skutečnými brejlemi na nose.

Ano, už to není žádná báj! Stará povíadačka o zelených brejlích, které se dají koni, aby dřevěné tříšky v jeslích žral za seno, zvrátila se už v skutečnost, koníčekové se budou okovávat už také na očích! Tím se to zvířátko nám lidem náramně sblíží. Jako my lidé máme sedm úhlných hříchů, má zas koníček sedm úhlných chyb, mezi nimi kompletní nebo částečnou slepotu. Té částečné teď lidstvo odpomáhá, třebaže zůstanou „copaři“ — například drožkáři, kteří považují oči u koně za směšný luxus — as dlouho ještě v opozici. Mohu říci, že se mně obrejlený ten koníček jak náleží líbil. Vypadal tak moudře, skoro učeně. Nevím, byl-li krátko- nebo dalekozraký, ale lesklá jeho skla byla dobře třikrát tak velká, jako bývají naše, a péra jejich byla z elegantní, tenké ocele. Byl „brunet“, proto měl obrubu ocelovou, „blondýn“ by měl snad brejle zlaté, kvůli harmonii barev. Jen si račme povážít, jakých se teď dožijeme dojmů! Když zvítězí při dostihu oř nasadí si pak cvikr a zacválá si kolem tribun nazpět. Když elegantní hříbě vtiskne si skýlko do oka. Když v letě budou mít brejle

modré, šedivé, v zimě sněhové. Snad budou už brzy také
užívat očí umělých, kvůli kráse. Snad si malovat obočí.
Zázračný pokroku tvorstva!

NÁRODNÍ LISTY 29. května 1881

△ *Na horách 26. srpna*

Ano — o čem psát! O čem pořád ještě psát!

To nebyl jen požár, jen pospas zuřícího ohně, toť ta stará sopečná půda česká znovu se odevřela, po tisíciletích znovu zabouřila, a zatřásla zemí i lidem daleko, daleko kolem! Co nám několika to bylo platno, že jsme v dobu tu dleli vysoko na horách, — plameny šlehaly až k nám a olizovaly nám srdce! Co platno, že jsme stáli na samém temeni prahory a pod nohama svými měli žulu do tisíců stop, — hora se chvěla a my po ní se potáceli jako zmítaný list!

Bylo to děsné ráno a člověk se cítil jakoby ztracen mezi ztracenými lidmi. Druh druhu nepohlédl do očí. Co žena, to pláč. Co muž, to sloup. Slovo vázlo v hrdle, a když pracně se ozvalo, znělo jako chrapot dušeného. A pojednou se ruka zdvihla k hrdlu a prsa pracovala — vždyť prý muž ani nesmí si zaplakat!

Prvního dne přál jsem si orlích křídel, abych přibyl a pomáhal. Dne následujícího přál jsem si zas býti posunut dál o tisíce mil, abych Prahu ani tak brzy nespátřil. Bojím se prvního pohledu jako uštknutí. Jaká to retropektiva! Třicet let v sutinách. Nadšení a radost celého pokolení troud a popel. V divoké směsici mihají se myslí obrazy a dojmy minulosti. Slyším ještě ty první zápasy, má-li nemá-li se vůbec podniknout to dílo obrovité, snad nad síly naše sahající. Vidím, jak mozolovité ruce, třesoucí se rozechvěním, zanášely do sběracích listin první příspěvky své. Hlavou mi zvoní ta sterá, tisícera veselost, sprovázející příspěvky ve společnostech skládané den co den, po dvacet let den co den. Zřím ještě — vždyť mně do smrti není lze na ni zapomenout! — tu velkou slzu, kanoucí po bledé tváři Sladkovského, když požár náruživostí hrozil divadlu zhoubou první. Zřím a slyším lesk a zvuk přepamátého

velkého průvodu — cítím to krásné teplo, rozestřené tenkrát celou přírodou, sálající z každého oka, prochvívajících každým zvukem, vždyť mne hřeje podnes, kdykoli sobě v dobách mrazných na den ten vzpomenu. Naslouchám, opakuju si ty steré plány do budoucnosti, čímže vše bude nám to divadlo naše, co vše třeba na jeho zdar ještě učinit, — vždyť jsme vykládali sobě plány ty ještě téhož večera, když divadlo obemknuto již žíravými plameny — —

Ne a ne a nesmí se nám z našich poctivých snů přec jen zmařit ani jediný! Zcela zbytečné, pouhou jen formalitou bylo svolání kvůli novým sbírkám. Co činit, bezodkladně, bezohledně, to cítil a cítí každý Čech. Jedinou minutu nezahálet, nemá-li být ztraceno minulých i budoucích let čtyřicet. Druhý šíp vystřelit, aby nebyl ztracen šíp první. Rána bolestná — bolestnější as nežachvěla českou zemí od bitvy bělohorské! — zatata nám do živého — ale my s pýchou pravíme dnes, že vskutku „do živého“. Do živého těla, do zdravého organismu, jenž rychle hojí, jehož hojivý spěch praví: „Čekají na mne v životě ještě *velké práce jiné!*“ S lesklým zrakem pohlížíme dnes na ty nové sbírky své. Němci, kdykoli podnikají nějakou sbírku národní, musí sami sobě se vysmát nad výsledkem. Ve Francii, sebere-li se na něco milión franků, platí to za důkaz národního bohatství, a celý svět jmenuje pak národ francouzský národem velkým. My, národ chudý, sebrali jsme obratem ruky také ten milión.

Ale nedomnívejme se, že jsme proto v čemkoli národ velký! Ze spáleniště vyvstává dosud puch — my pak musíme se sklopenou hlavou říci: „Vlastní byla chyba naše!“ Chyba založená v české povaze, v naší lehkomyšlnosti, zázračné nedbalosti. My podnikáme vše se zápalem posvátným, ale zápal chladne druhého dne a mrazne dne třetího; myslíme na vše a tak často nedomyšlíme ničeho; přebíráme povinnost s úmyslem nejkrásnějším a za bolestně málo času ani více na ni nevzpomenem; budujeme, ale nestřežíme; bijme se do prsou — jsme všichni stejní! V posledním okamžiku, zcela nepatrnou snad maličkostí zmařeno dílo veliké. Pracovali jsme s velkým nákladem

času, peněz i lidského intelektu, všechny síly duševní i síly živelní musily nám pomáhat při práci té, ale my nestřežili živelních pomocníků svých, až jeden z nich náhle vzrostl a nás pohltil. Střežme teď i v jiných směrech co nejnedůvěřivěji spojenců svých — ať náhle nepohoříme, ať ve světě nezhyne!

Ovšem, co teď platná spousta slov, dnes třeba činu. Myšlénka Národního divadla vznikla z jeho potřeby. U nás nebylo a nikdy nebude divadlo v tom smyslu „národním“, v jakém je v Itálii nebo Francii, ale musí být *národním* tím, co pro národ vykoná. Má být semenišťem všeho českého umění. Tříbitelem českého ducha. Strážcem českého jazyka. Krystalizačním bodem společenského českého života. Znakem, že stojíme na kulturní výši s národy jinými. Dnes pak jako před třiceti lety zůstala důležitost jeho stejná a význam jeho týž. Ale mysleli jsme, že je hlavní, nebo řekněm základní starost o ně již odbyta, a rozhlíželi se po nedozírné řadě úkolů svých dalších. Vždyť víme dnes již najisto, že ve všem a všude půjde to jen „vlastní silou“. A v tom ohledu způsobil nám požár ztrátu dosud nezměřitelnou, vůbec nenahraditelnou, spoutal ruce, požehl příští léta. A z vědomí toho zas povstal nynější pohnutlivý spěch. Co do peněz: my potřebu uhradíme mžikem. Co do času: my zmenšíme ztrátu na míru nejmenší. My si to divadlo vystavíme znovu, rychle, krásně — ale budeme s ním pro budoucnost pojištění proti zcela takovým zas pohromám novým?

Často se tvrdí, že my Čechové mezi Slovany reprezentujeme co do povahy jakoby živel italský. A věru, kdo zná národy oba, ve mnohém ohledu přisvědčí. Také my dovedeme s blaženým úsměvem na včerejší zemětřesení hledět co na poslední možné ve světě a stavět bezstarostnou Resinu nad lávou, v níž pohřben herkulánský lid. Z minulosti — ne, z té se nedovedeme naučit pranicemu!

Avšak — také vady celého národa lze zmírnit, časem zcela odstranit. Srovnejme mužného Itala posledních desítiletí s Italem věku minulého, srovnejme Čecha nynějšího s Čechem z let padesátých! Jak to řekl básník kdysi o ná-

rodu svém? Myslím, že doslova: „Žaluju na tebe dnem nocí, národe plný vad a nedokonalostí, a přece tě miluju k šílenosti!“ Jakž jej nemilovat, když je ten náš národ přec jen krásný! Přišla na něj teď doba pašijová a on v ní obstál, že se mu poklonit musí i ten, kdo jeho nepřítel. Hravost ustoupila mužné opravdivosti, loudavost rozhodnému kroku, neurčitost pevné vůli — svaly naše se napínají, krok duní.

Stal se zázrak: my cítíme, že jeden druhého máme doopravdy rádi.

NÁRODNÍ LISTY 28. srpna 1881

△ *V Praze 3. září*

Sbohem, brčálový Špicberku, modré nebe a šampaňský vzduchu, sbohem, milý přátelský kroužku u Prokopa, sbohem i vy, vířivá mračna, skotačivé deště, strašidelné mlhy, sírové blesky a dlouhánké hromy, sbohem — „Johan jde a víc se letos nenavráť.“ Čili abych to řekl jiným ještě, „nepanenským“ citátem:

*Ó zvučte, nebes písně, zvučte blíže,
mé slzy tekou, Praha zas mne víže!*

Ano, zas jsem v Praze, kolébce své, a uprostřed svých drahých druhů a družek z prvního mého mládí! Jakkak bych také mohl vydržet bez nich příliš dlouho! Narodili se zároveň se mnou, krátce přede mnou nebo krátce po mně, vyrůstali jsme pospolu, vespolný návyk byl naší chůvou — my už jeden bez druhého nebudem. Ani jsem jim nepodal o svém příjezdu zvláštní zprávy, a přece přišli ke mně hned zrána prvního dne, hned ku snídani a zároveň s novinami. Pozdravil jsem je, jak se pozdravují staří kamarádi: „Ale pranic jsi se nezměnil — jen jsi trochu ještě ztloustl!“ Vůdce jejich a nejlepší z nich přítel můj, chvalně známý „pražský vzduch“, padl mně pohnut na prsa, až jsem se zakuckal.

Ostatní snad tedy už znáte, ty mé známé? Jsou většinou ženského pohlaví, pikantní krásky, plny kudrlinek. „Jednokolejová tramvaj“, „otázka vodní“, „otravování vody pražskými továrnami“, „ústřední jatky“, „aleje na Václavském náměstí“ a jak se ještě jmenují — pranic se nezměnily, jen „trochu ještě ztloustly“. Pánbůh nám je zachovej! My nemůžeme žít bez nich — nějaký Vídeňák, Mnichovan, Pařížan by zas považoval za nemožné žít s nimi. Tak je to:

to „nemožné“ stane se člověku zvykem, pak náturou a pak rozkoší. A pro nás Pražany je největší rozkoší dýchat mizerný vzduch a pít hanebnou vodu, a já si myslím, kdyby se opovážil v Praze někdo mně podat například sklenici skutečně dobré vody, že bych se s pohrdáním odvrátil a byl s to jít — k „Donátovi“ na plzeňské.

Jsem rád, že jsem zase v Praze. Beztoho — kdo ví, nebudu-li dosti brzy znovu někde „na zdravém vzduchu“. Člověk žurnalista je dnes například redaktorem v Kolíně — a člověk žurnalista zejtra například už není redaktorem v Kolíně. To je to, že člověk žurnalista je zpravidla přírodou poškozen, že je buď ošklivý jako Sokrates, nebo protivný jako Mefisto atd. A pak se týž člověk na celém světě mstí svým duchem a svými vtipy, někdy i silou svého přesvědčení a povahy své, a to se přece nemůže trpět. Neznám osobně toho kolínského kolegu, ale myslím si ho ošklivého jen což! Nikdo by takovému redaktoru nepokládal zajisté za zlé, kdyby si psal své noviny a sděloval čtenářům svým novinky vskutku důležité, jako že například teď papež zaměstnává se právě lovením ptáků, nebo že v Anglii vrazil si kdosi celý nůž do lebky a neměl z toho ani nejmenších následků, nebo že v Siamu našli právě nového pámbičkového slona, celého bílého, atp. On ale český redaktor zpravidla odvažuje se kritizovat, poučovat — a koho? pány městské radní, purkmistry, poslance na sněmě zemském, ano i poslance na říšské radě! Turek je pokročilejší než takový český redaktor, Turek ví, čeho je pánům dlužen, a má své trefné přísloví: „Na neúrodné stromy nehází se kamením!“

Nu přiznám se, že také jsem člověk někdy zlý. Již jsem se dost nazlobil pánů městských radních pražských, a mám-li být upřímný, řeknu, že na blížící se sněmování české jsem se skoro již až škodolibě těšil. Ale trest mne také nemine, to se rozumí. Jenže je mně to teď jedno, kamže mne z Prahy tedy vypovědí.

Ono je teď po Čechách všude krásně. Takové nějaké krásné, sluneční teplo se rozproudilo krajem, jarní dech nám zahrává kolem skrání, krev se vzpružuje. Hlavně mlá-

dež česká — to už není ta mládež minulých desíti let, tichounká, takřka bezdechá! Kraj český je teď radostným svědkem, že studentstvo naše se jakoby kouzlem změnilo, že nadšení opravdové, a tedy slibné, je teď soudruhem všech kroků jeho, strážcem všech jeho tužeb a myšlének. Nadšení to nové přišlo nebuzeno, nevyvoláno uměle, vyniklo silou přírodní. Byl jsem náhodou těch letošních studentských sjezdů vzdálen, lituju toho opravdově, — nadšení mládeže, tak vždy upřímné, tak horoucí, dovede mžikem překonat i pesimistu nejkrajnějšího. Popisy, třeba věrně podané, nemohou nahradit dojem bezprostřední. Již velmistr Goethe srovnal entuziasm mládeže s živou ústřicí, jižto však třeba požit, dokud je zcela čerstvá.

Změnili jsme se teď již značně, není prázdné pochyby. Také generace naše dávněji dozralé byly podrobeny zkoušce. Velké divadlo uložilo národu „zkoušku ohněm“ a národ v ní obstál. Ten požárem rozvalený kámen stal se jakoby polštářem měkkým, na němž lze české hlavě s důvěrou spočinout — s důvěrou do budoucnosti.

A v tutéž dobu význačnou náhodou spadá odhalení pomníku u Lipan! Pomníku české slávy, nejslavnější doby české —

*nebo v jmenu Prokopovu
dřímá slávy celý svět,*

jak Vocel píše.

Na lipanskou mohylu hledíme naprosto jinak než na veškeré téměř ostatní pomníky české. Myšlenka její nevyklíčila z místní snad jakés jen samolibosti — kdyby podobně malý motiv byl původem býval, nebyla by mohyla došla zajisté svého dokončení a Čechové kolem Lipan bydlící byli by také nadál zůstali spokojeni pouhým vědomím, že pole jejich jsou zapsána do dějin a pověstný „Prokopův smrk“ že vyznačuje místo, kde prý Prokop Velký pochován. Také nepovstal pomník snad co jakés „vyrovnání se s českou historií“ a „vyrovnání se potomstva se slavnými předky“ — aby potomstvo to, uznávajíc činy minulé, nemuselo samo nic více konat. Pomník vyšel z plného historického vědomí českého lidu, a nikdo na něj

také nepřispěl než lid sám. Je to pomník jednoho z oněch velkých mužů našich, kteří „jako blesky žili a jako blesky zanikali“. Pomník Prokopa Velkého, o němž jmenovaný básník tak trefně a krásně děl:

*Bez rakve a zpěvu leží
sláva jenom s Prokopem —
bez rakve? Ne, rakví tehdáž
byla celá česká zem.
Nebyl bez pohřebních zpěvů
vůdce velký pohroben —
národem zpěv hrobní jemu
zvučí až po dnešní den.*

A z toho zpěvu zní *jasné* vědomí velkého našeho národního neštěstí — neštěstí, jemuž nebylo v světě rovno. Čech že padl jen Čechem a národ vlastní vinou. Dějiny naše učí marnost všech takových útěšných náuk, jako že není žádného vlastního neštěstí na světě a štěstí s neštěstím že vždy je v rovnováze, nebo že bývá pro národ pravým dobrodiním, upadne-li v neštěstí, atp. To zaúpění skleslého tenkrát českého národa taktéž „národem zvučí až po dnešní den“.

„Nedůvěřuj, národe, že neštěstí je syto,“ volá k nám pěvec jiný — Kollár. Pomník Prokopův je věru vtělením připomínky té věštecké. A dovedem-li být na stráži, dovedem-li cenit sobě naučení z vlastních dějin tak draze váženého, bude pomník lipanský pevnou skalou, celou obrannou pevností budoucího našeho bytí!

NÁRODNÍ LISTY 4. září 1881

△ V Praze 1. října

Podzim je zde, přijel na té své strakaté klisně, o kteréž vypravovaly už naše prababičky.

Vzduch je mrazivý, země hnědne a scvrká se, list se potácí se stromu, a člověk — člověk? — ach ten nebohý „pán přírody“! Mrzne, hnědne, scvrká a potácí se s sebou, divný záchvěv lomcuje mu hrudí, a člověka napadají slova Máchova, že podzim je „učitelkou, která nás nejlíp přivádí k víře, že stává ještě života jiného, než je ten nynější“. Ach ano! — a člověk ten na víru obrácený pozdraví za dne co nejuctivěji souseda obchodníka s uhlím, zasedne si v hostinci navečer s nejsladším úsměvem svým vedle obchodníka s dřívím, a napíše — aby pak nezapomněl — hned dnes gratulační lístek „paní Terezii...“, choti zimního svého krejčího, ať už se jmenuje vážená paní ta třeba Gertrud. Ono ji to vždycky těší, on těší i pozdrav a úsměv muže opravdové, a třeba by vzdor tomu 50 kilo kusového uhlí stálo napořád 56 kr a pořádné zimní kalhoty nebylo lze pod 14 zl ani dostat, člověk nese nepřijemnosti veškeré přece jen snáze, když zůstane za ně dlužen.

Povídám: Mácha má pravdu. On *jest* ještě jiný život než ten náš *nynější*, a důkazem toho je, že s tím *nynějším* jsme nespokojeni téměř všichni, šmahem! A kdybych byl spokojen v jaře a po celé léto, jakmile přijde podzim, přiznám se, že se mně pojednou ve světě nelíbí skoro pranic. Ano že naschvál nelibé věci vyhledávám a libé že obracím tak dlouho, až na nich něco najdu. Že prý jste měli tento týden fejeton „Příspěvky k Studii svatováclavské“? A že prý v té studii — já jí nečetl, číslo bylo konfiskováno — stálo, že svatý Václav je náramně v Čechách a v české zemi ctěn? Ano jmenuje-li nás cizina „Wenzelskinder“, že prý my se k tomu názvu hlásíme s velikou

pýchou? Nu, nechci se hádat se spisovatelem článku ani s redaktorem vašeho fejetonu, ale ptal jsem se po té veliké pýše celé řady lidí, a nikdo jí neznal. Ba odpovídali tak nějak divně a mnohý věšel hlavu. Zdálo se mně rozhodně, že jsou se svým patrónem nějak nespokojeni — —

Věřte mi, věřte — je nám podzimně nějak všechněm. Jako bývá, když se vidí, že už „pro letošek“ není lze něco kloudného podniknout a že vše budoucí musí se už zůstativ nějakému příštímu jaru. Když se vidí, „že pěkný čas“ odešel, aniž bychom byli dovedli ho použít, a že sklizeň není žádná, ano že je zmařeno i obilí na výsev obětované.

Zdá se nám, jako bychom si měli sesednout teď a mnoho, velmi mnoho si povídat. Ale ne tedy mnoho veselého — čas nám pro letošní naše „podzimní táčky“ snesl materiál zcela jiný, než v jaký jsme doufali! Jak krásným jsme sobě mysleli ještě donedávna ten letošní český podzim!

Brány Národního divadla viděli jsme v duchu již otevřeny. Divadlo bylo ve všem všudy již dovršeno a ze své prozatímnosti vyvedeno, odbyta byla národní slavnost zářijová, při níž zas jednou vlály prápory nad hlavami hrdě vzepjatými, zněly písně z prsou nadšených a leskly se oči slzou radostnou, a po veškerých vlastech roznešeno pak nadšení to, a kde jaký Čech, s pýchou hleděl ku Praze a k dílu národa svého. Také ale mohl být pyšen na dílo to, v němž všechny Múzy květly tak mladistvě! Kde jaká výborná síla naše dotud byla se mořila v cizině, přivábena zpět, aby přispívala ku zdaru českého umění; výkony českého jeviště zdokonalovaly se ode dne ke dni a překvapovaly přímo svými pokroky. A kde jaká domácí síla tvůrčí, každá hleděla celou duší svou přispět, co nejdokonalejší výtvořiny přinášet v říš sladkých tónů, v říš vznešené poezie. Co ale vážilo při tom nejvíce, bylo, že vše se neslo proudem naprosto českým. Hudba dramatická měla nepopíratelný svůj ráz český, drama historické bylo oslavou českých dějin, drama sociální bylo vychovatelkou nového našeho života. Vše se neslo jen směrem tím národním, ano i ten balet pohrdaný byl pojednou zjevem zcela novým, vyrůstal z ná-

rodních našich báchovek, z národních krásných tanců našich — —

A odevřeny byly v ten čas brány české university. Časopisy byly na čtrnácte dní před počtím škol sdělily v čele listů svých a písmem zdobným celý seznam prvních přednášek českých, a byl si jej přečetl do poslední písmeny i ten z nás, kdo o rozmanitých družích vysokého učení nemá ani zdání. Nával studentstva byl nesmírný, byliť přišli nejen junioři z Čech, Moravy a Slezska, ale téměř z celého světa kruhu, kdekoli rozseto rodin českých. Slavnost zahajovací byla jednoduchá, tichá, ale dojemná. Do přednášky první nahrnulo se posluchačstva všech společenských tříd, že nestačily ani sály, a přišli i posluchači stříbrovlasí, kmetové třesoucí se, a slzeli radostí, že nesešoupí do hrobu, aniž by byli pocítili ještě tu radost svého života největší. Kam přišel student český, plný poctivého nadšení, dům každý byl mu dokořán a vítali ho, jak vítán voják jdoucí ve svatý boj. A z budoucnosti jako by byl pojednou sfoukl veškeré chmury šedé — jen jsme se usmívali obavám dosavadním — kdož může ještě citelně poškodit nás, když duch národa vznáší se na výši času, když vzdělanost nejpokročilejší pojí se s národním vědomím — —

Ano i suchopar české politiky byl pojednou a rázem změněn. Nebyl pokryt pojednou snad cele brčálem, nehnosil se ještě kobercem květů, ale první úspěch se byl *dostavil*; víra zaklícila se pak v úspěchy další, pevná víra. Zase se vracela důvěra ve schopnost vyvolených — zase se mohla ovšem vracet, vždyť byli dokázali, že cesta jich nynější není smutně neplodná, naprosto pusta, a národ dokázal zas jim, že mohou tedy spoléhat na něj — — —

A on je ten podzim dnes zcela — zcela jinaký! Z divadla zní ostré svištění pil a těžké bušení kladiv a místo vesele hrčících ekypází drkotají se tu nečisté rumařské káry. O školách vysokých není nikde zdání. A o politice naší — ani z nás samých už nikdo nemluví. Píše-li se o ní, — kdož to čte; sněmují-li náhodou poslanci, — kdož si toho všímá!

Je nám divno, podzimně divno. Smutno, nechť pohléd-

nem v stranu kteroukoli. Ale přec ne smutno, až na nějaké truchlé „Dobrou noc!“

Divná, přepodivná doba! Teskníme, ne že se bojíme noci nadcházející, — ale že ta posavadní noc *ještě trvá*. Mrazí nás, ale jinak, než když zima má pokrýt všechno ledem, — mrazí nás jako před *blížícím se ránem*.

Seznali jsme neúspěchů velkých. Ale jednu část jich nám způsobila nešťastná náhoda a nezkrotitelná živelní síla, a teprv druhou — třeba větší — částí jsme vinni sami.

Právě však to neštěstí, v něž uvrženi jsme byli bez vlastní viny, dovedli jsme opravit téměř mžikem. Není v tom důkaz, že dovedeme, že můžeme vyrovnat i neúspěchy, jimiž jsme vinni?

My potřebujeme škol — dobře, starejme se sami my český národ o ně, jako by ani nebylo možno, aby nám v tom pomáhal ať již kdokoli jiný a způsobem již jakýmkoli, a třeba-li, postarejme se sami, přímo ze svých peněz o školy *nejmenší i největší!*

Máme ještě jiné duševní velké potřeby národní — dobře, jiní nám jich neopatří, opatřme je rovněž sami! Kde se sebral za měsíc na divadlo milión, sebere se za rok na školy, na spolky milión druhý. A budem-li národ takto činný, všestranně uvědomělý, ve všech směrech bdělý, máme již tím samým i svou rozhodnou také, velkou *váhu politickou*, jsme co národ silný politickým faktorem, před nímž smeknout musí každý.

Dech nynějších dějin ovanul nás mrazivě, ale mráz ten způsobil vzpamatování se — důvěra je *všeobecná*.

Nuže, sesedněme tedy k „těm podzimním táčkům“. Celý národ k velikým, důvěrným táčkům — mysleme zde, mluvmе, pracujme — *a my se musíme dopracovat nového českého jara!*

NÁRODNÍ LISTY 2. října 1892

△ V Praze 22. října

První zatopení v kamnech a první „volnou taneční zábavu“ jsme už překonali. Děvčátka poprvé se v této sezóně proskočila — poprvé a jen tak trochu a přišlo jich ještě málo —, ale hudba neumkla, víří a láká dál, houšť, ze všech stran, a přijíždějí vyslanci pekel po dvou v jednom voze, v černém šatě a bílých glacé — pravý obraz oulisného hříchu, a přicházejí přemlouvající „přítelkyně“, a v krámech vyvěšeno plno bálových cetek a šatů, a v mladých nožičkách to škuje a hraje — ach, je těžko odolat, velmi těžko, uznávám to a pranic se ti nedivím, holčičko osmnáctiletá, že oko ti mře tesknou, že spínáš ruce ke mně a úpěnlivě, zoufale voláš: „Ty jediný poctivý člověče v Čechách — smím? nesmím? — *smí křestanka vůbec tančit?*“ — Duše se mi v základech otřásá, srdce sebou v prsou škuje, slzy mně vyhrkly jako láva žhavé!

Pojď sem blíž, dušičko osmnáctiletá. Usedni zde vedle mne — ještě blíž — tak, a polož hlavičku na přátelská prsa má. Jak se ti ňadra zdvihají a vlní — z pouhého strachu, rozumím. A copak to máš na té šňůrce za ňadry — dovol — ne? ach nejspíš křížek — jsi hodné dítě, tuze hodné. Nemohlas líp ani zvolit — ty upřímně se mne ptáš, já upřímně odpovídám: Ne — *křestanka nesmí nikdy tančit!* Nikdy a nikdy, povídám, nebo *skoro* nikdy. Tanec musíme zatratit naprosto, vždy a všude. Nepřísluší nikomu, ani mladým ani starým, ani ženským ani mužským. Vskutku: ani mužským! — ostatně, o mužských já ani nemluví. Věř mně, kdyby mně nějaký mužský předložil otázku jakou ty, že bych si ho věru neposadil vedle sebe, nepoložil si hlavu jeho na prsa svá a neptal se ho, cože má na šňůrce! Takový sotvaže metle otcově odrostlý a už pod hůl ženinu spěchající muž! Kterýž, kdybych mu řekl, kolikže už Hero-

diasek kolik Jeníků připravilo o hlavu, hlavou by si snad jen takhle hodil. A kterýž, kdybych mu uvedl slova Širachova: „S tanečnicí nebývej ustavičný, aniž ji služ, abys snad nezahynul oučinností její“ —, by mi naposledy třeba odpověděl: „Já mám zrovna ty oučinnivé nejradš!“ —

Jakou ty máš sněhobílou pleť, kadeřavý černý vlas, pěknou, podlouhlou tvář a — i ty — nu ale tento! — Ovšem řekl lidem sám Kristus Pán, „aby se těšili a *poskakovali*, když světští lidé je pronásledují“. A je arci pravda, že vás osmnáctiletá děvčátka světští lidé pronásledují ukrutně, až hrůza, — pojď ještě trochu blíž! Ale tím zajisté nemyslíl mazurový krok a kvapíkové tempo a tak něco. Věř mně — jak se jmenuješ? — hezké jméno! — věř mně, že je počínáním naprosto hříšným, chce-li někdo z písem svatých vyložit sobě oprávnění k radovánkám a plesům světským. My ovšem nevíme, tančilo-li se například při svatbě kanánské nebo nic. A také je arci přímo známo, že David vskutku tančil, už se namluvilo beztoho o tom dost a dost: ale počínání jeho bylo *modlitbou*, tancem náboženským! Tenkrát byly samé jen tance náboženské, to je to. A mužští tančili zvlášť, a ženské také zvlášť, naprosto pro sebe.

Jakpak je to dnes?

Jsou ty světlé, veselé, hluboko vystřižené, falešnými květinami a hříšně průhledným flórem pokryté šaty rouchem pokory a kajicného ducha? Dodávají lustry, zrcadla, křiklavé dekorace taneční síně snad nálady modlitebné? Točí se mužský s mužským? Nechává děvče na taneční pořádek svůj zapisovat se jen kamarádky své?

Ach ono je to všechno, všechno jinak! Jako luňák na holubici, tak střelí hned při prvních hudebních taktách tanečník na tanečnici, chytanou se, oplítají rukama, tisknou k sobě, víří kupředu, pozpátku, oči jim sálají, prsa těžce pracují — a když se konečně pustí, nemají ani dechu.

Sotva ale pustil holubici luňák jeden, střelí po ní již druhý — nové objímání — nové víření — hřích — hřích a hřích! Jak as musí být té nebohé, dobré, zbožné matce při tom! Odchovávala si dcerku svoji v zásadách jen mravných, po osmnácte let střežila ji úzkostlivě před každým

dechem hříšným, ještě dnes jí nedovoluje odpoledne nikdy ani k oknu, když chodí pan Votýpka, kandidát profesury, kolem, a tady — za půl hodiny zničeno, zbouráno, v prach obráceno, co budovalo rokův osmnáct! Už doma, než k vozu sestupovaly, žehnala svou, dosud tak hodnou dceru křížkem — v předtuše, že se něco stane. A zde, sotva vešly, odtržena mžikem dcera od boku matčina — a nebohá, nešťastná matka sedí pod galerií nebo podél stěny nebo někde v koutku, kloní se k sousedce vlevo, kloní se k sousedce vpravo a třepá bradou — patrně z nevýslovného strachu. Byl jsem, děťátko, na mnoha a mnoha plesech, a vždycky jsem tam viděl maminky třepat bradou!

Vždyť já neříkám, že děvčeti nemá být do skoku *naprosto* nikdy!

„Kterýžpak křesťan štilil by se například s dětmi svými vesele poskakovat a si proskočit!“ volá zbožný pastor Arnošt Mühe. Dobrá, ať si panna doma ve světnici se svými dětmi tedy poskakuje jak chce!

Také Mirjam, 93letá sestra Mojžíšova, tančila pilně — počkej tedy, děvčátko, těch pár let, a pak už máš volno. Ano, může se někdy stát, že si zatančí docela i osoba mladší. Mladá Jeftovna například tančila radostně vstříc otci vracejícímu se vítězně z boje za vlast a národ. Až se budou naši poslancové vracet vítězně z boje za vlast a národ, můžeš jim, děvčátko, také ty a se vši kuráží tedy tančit vstříc. Jenže — teď jsi 18 — pak už budeš také 93.

Ach — je velmi, velmi málo případů těch, kdy člověk smí upřímně říci: Křesťanko, jdi a skoč si! Ovšem když je například bál ve prospěch chudých, ve prospěch slepých a jiných lidí trpících, kdož by se nesdílel, už z lásky křesťanské! Když zas dávají medikové nebo filosofové, vojáci nebo úředníci, kominíci nebo hrnčíři „odborný bál“ svůj, kdož by tam nešel! Ti dobří lidé chtějí dokázat, jakže svazky přátelství tuze je pojí, jakže se mají vespolek rádi, a to je zajisté hezké a musí se podporovat.

Čti, děvčátko, zkrátka lokálky Národních listů, čti inzerty v tomtémž listu výtečném, a čteš-li, že se tam „zajisté“ chválí a odporučuje bál ten onen, směle tam můžeš jít! Nebude

jich mnoho, bálů těch, dva tři denně, ledaže pak o maso-
pustě trochu víc.

Neboť mám já sám v časopise tom čin a oučast, a protož
ani není možno jinak, než že je to časopis dobrý a ctnostný
naveskrz.

A nechceš-li přece jen na bál pro úzkost mnohou a ne-
bezpeč přčetnou, a chceš-li sobě jen ideální cestou inzertní
opatřit pro život soudruha dokonalého a vzorného, upřím-
ného a bohobojného, my počítáme dvakrát zlomenou
petitovou řádku lacino, že zrovna až k smíchu.

NÁRODNÍ LISTY 23. října 1881

△ V Praze 29. října

Berlín je v rozčilení, Vídeň rovněž, Praha item. Berlín a Vídeň kvůli politice, my ne — my takových hloupostí už dávno nechali být. Zcela dle vznešeného pravidla slavných poslanců českého národa: „Jenom žádné rozčilení!“ — Máme také dobře, že se ve všem řídíme dle výtečných poslanců svých, važme si jich! Četli jste už o tom „němém kvartetu“ v Americe, v Alabamě? Nezpívají, nemají také pražádných hudebních nástrojů, jen tak posuňky naznačuje každý z nich zvláštní hudební nástroj svůj, jen tak všichni „dělají, jako by hráli“, to ale „mistrně a tak jasně“, že obecenstvo mimovolně na to hvízdá melodii. To je toho! — čtyři! — my máme na Pětikostelním náměstí celý „němý sbor“, osmdesát českých muzikantů, kteří také jen tak všichni dělají, jako by hráli, a celý národ jim už na to hvízdá! — Povídám: važme si toho, co máme!

Také proto není Praha snad v rozčilení, že je zítra valná hromada výboru divadelního. Že divadlo znova stát bude, to víme, a klepem si přitom co nejsamoliběji na kapsu. A co se týká výboru — pražský vtíp to rozhodl: 12 svatých Floriánů, patrónů ohně, do výboru, a 4 svatí Mikuláši, patróni vody, co náhradníci k nim.

Nýbrž proto je Praha, my všichni Pražané a já Pražan nejjobzvláštněji v rozčilení, že boj v karlínském cirku je již rozhodnut na čest statečnosti české. Ovšem teprv dnes to oba atléti mezi sebou „dodělávají“ — jak se jeden z nich vyjádřil —, ale nechť již dnešní boj dopadne konečným svým výsledkem tedy tak nebo onak, pražský řezník pan Karel Vaněk, soupeř Francouze pana Christola, osvědčil se v dosavadních obou zápasech již tak skvěle, že bychom mu milerádi na důkaz plného svého uznání zaklepali na rameno, kdybychom se nebáli, že on nás — klepne taky.

Nechť se mluví co chce proti projevům síly „jen fyzické“, ona bude mít zcela přirozeně vždy nadšené ctitele své. Měl se někdo podívat na ty dlouhé průvody mladých a starých, mužských a ženských v oba ty dny zápasu ke karlínskému cirku! A má někdo poslouchat ty rozpravy a popisy! Drobná mládež si hraje v písku městského parku po celý týden už „na atléty“. Větší mládež plundruje celý Rukopis kralodvorský, mluví jen o „silném Záboji“ a „silném junosi“, jakže jeden vyniká „silnú pěstú“ a druhý na „přesilné ruce“, a když ti dva tam venku v Karlíně se do křížku chytanou, že „obě strany jarobujnou silú druha družie postupati branie“. Dorostlí mužové pak mluví, jako by každému z nich bylo pouhou maličkovostí povalit dva tři atléty denně, a starší lidé vypravují zas celé kroniky o bojích s atléty v dávném cirku Beránkově, v Konviktském sále, v jízdnárně Valdštýnské atd. Je tomu všude tak, v Praze jako ve Vídni, v Paříži jako v Berlíně, a kdyby v Praze se produkoval silák třeba jen z nedaleké Zbraslavi a nějaký silák náš „domácí“ by obstál v zápase s ním čestně, ihned se rozjasní a rozkvetne „patriotism lokální“.

Z let čtyřicátých se udrželo v Praze ještě pořekadlo z jednoho takového boje. Byl tu návštěvou atlét, jenž povolil každého zápasníka hravě. Tu prý nějaký aristokrat povolal na něho dva kováře ze svého panství, otce a syna. Boj se děl v soukromí před kruhem šlechticů a za bojiště propůjčena jízdnárna hrabat Valdštýnů na Malé Straně. „Honzíku, jdi na něj napřed ty, a nesvedeš-li ničeho, přijdu já!“ pravil otec. Ale nebylo prý ho zapotřebí, statného otce, syn stačil. Zpráva se pak rozlétla, lidé putovali po celý týden houfně do Valdštýnské ulice, dívali se na zavřená vrata zavřené jízdnárny, neviděli sice nic, usmívali se ale blaženě a říkali si: „Honzíku, jdi na něho napřed ty!“ A posud to říkají v Praze ti, kteří — nemají kuráže, aby šli sami napřed.

Skoro vždycky se najde pro putující atléty dobrovolných zápasníků dost a dost. U nás je to zpravidla některý mlynář, kovář nebo řezník. Řezníci patří ale i beztoho k rozhodným miláčkům české Prahy. Mnohé rodiny řeznické čítají se v měšťanstvě pražském mezi rodiny patricijské,

po staletí zde usdlé a známé. V novodobém boji našem národním osvědčili se pak řezníci všude vlastenectvím živým a obětovným. A kdekoli při slavnostech národních objeví se jich statný, svižný cech, ze všech stran vítá jej úsměv přátelský. Neměli sice nikdy na praporu svém velký „řezák“ s děsícím nápisem „Třeste se, aristokraté! Tady jsou tovaryši řezníci!“ jako roku 1790 soudruhové jejich pařížští, ale jejich „širočina“ měla vždycky zvuk zvonivý a jasný, kdykoli se jednalo proti zevnějším nepřítelům o zachránění matičky Prahy.

Dávné satiry české ovšem nezacházejí s cechem řeznickým jemněji než s cechy jinými. Vytýkají jim žertovně celou řadu děsných vad: že prý když zvířata kupují a nekoupí, jim ihned udělají, že prý prodávají „kozínu za skopcevinu“ a „býkovinu za nejlepší hovědinu“, a slibují jim za to maličkost — peklo. Také novější píseň národní není k nim laskava příliš zvláště. A přece přišli řezníci u nás dříve k všeobecné vážnosti než všude jinde. Dlouho byli jinde považováni za cech ceny nižší a přímo týráni různými městskými řády. Ačkoli z cechu toho vyšli mužové slávy světové: *Defoe*, spisovatel *Robinsona*, *Shakespeare*.

Defoe při zabíjení padal do mdlob a musil vždy být odnášen, *Shakespeare* zas prováděl při tom vždycky deklamace „velké a patetické“, jak *Aubrey* praví. Takhle nějakého českého *Shakespeara* bychom skutečně už potřebovali! Měl bych snažnou prosbu tedy k pánům řezníkům pražským, aby totiž dobře dávali pozor, cože který učedník jejich při zabíjení dělá. Jakmile některý z nich padne do mdlob, ať ho donesou honem do kněhkupectví *Grégra* a *Dattla*; jakmile některý začne deklamovat, ať ho ihned a možná-li co nejrychleji v drožce dodají k řediteli *Maýrovi*. My pánům řezníkům také něco za to uděláme. Oni potřebují už tak dávno nějaké pěkné a slušné ty „ústřední jatky“ — dobrá, za jednoho *Defoe* a jednoho *Shakespeara* jim je vystavíme, tuze pěkné, z mramoru, jako byla proslulá římská „*macella*“, nebo ještě hezčí. Navrhuji k tomu účeli veřejnou národní sbírku a doufám, že sobě tím získám upřímný dík národa, po nových sbírkách přímo žíznícího.

Vždyť jsme řezníkům všichni zavázáni vděčností velkou. Já dnes za to, že jsem se mohl — vyhnout rozpravě o valné hromadě Národního divadla. Ostatní Praha za to, že pány Vaňkem a Christolem přišla na čtrnáct dní do rozechvění co nej příjemnějšího. Teď už to arci nějak vydržíme do konce roku. Kynouť nám letos ještě některá krásná jubilea, nejprve nutné přípravy k nim, pak slavnosti samy.

Nejprv máme jubileum rýmy, která právě teď dodělává první století svého pobytu v Evropě západní. Přišlať zajímavá ta družka naše z Ruska na počátku roku 1782. Jakkoli do té doby nebyla známa, dovedla sobě přece velmi rychle získat uznání kruhů všech, i nejvyšších. Brzy se seznámili po Evropě všude s jejími příznaky: lechtáním v nose, „hloupou bolestí v hlavě“, těžkostí v nohou atd. A ctěná jubilantka těší se podnes plné síle své a má právě teď na podzim zas nescíslný počet přívrženců nových a vskutku horlivých.

Druhé jubileum pak má ovšem jen ráz místně pražský, čistě rodinný, bude zato ale tím dojemnější. *Dlaždičky* na rohu Františkánského náměstí byly právě teď *letos* vytrženy už *popětadvacáté*. Vypoehopitelné radosti své podaly k pražské městské správě žádost, aby směly krásnou událost tu zvěčnit přiměřenou slavností. Městská správa jich také neodmítla, ale upozornila je, že máme do konce roku skoro ještě devět neděl, aby tedy počkaly, že budou zajisté moci slavit vytržení *třicáté*. Městská správa má pravdu.

NÁRODNÍ LISTY 30. října 1881

△ V Praze 12. listopadu

Umí-li někdo líp hubovat než já, prosím ho snažně, aby mně vzal péro z ruky a huboval za mne. Umí-li ale někdo vypravovat něco zrovna pro dnešek zajímavého, prosím jeho laskavost, aby tak učinil, neboť to, co zde řeknu, není ani dost málo zajímavé. A právě proto prosím také rozmyslného čtenáře, který fádí věci nerad, aby neutrácel času a šel raději na procházku.

Vždyť chci mluvit dnes už o vánocích — trochu předčasně, řekne čtenář, snad přece už pozdě, řekl bych já. Ovšem je do nich skoro ještě osm neděl, ale „stíny“ jejich kladou se přece již na naše dny. Prodavači mají s přípravami plné ruce práce, krámy a výlohy mění se znenáhla na „sváteční“ a také putující lid staví se již před nimi, vybírá očima, co as by hodilo se nejlíp pro tu drobotinu v rodině, a sestavuje finanční rozpočet.

Rozumný člověk, který je náhodou přitom Čechem (odvolávám se na výrok Päumannův: „Vy se hlásíte k Čechům? — copak jste při rozumu?“), myslí si tu věc asi náramně jednoduchou; asi následovně: Pán a paní vejdou do krámu, těmitěž skleněnými dveřmi, na nichž denně se z ulice přioplácává sto dětských nosíků, jako by alespoň pohledem duše se napojila z té „jeskyně Sezam“, z té „studny Golkondské“, z toho „Safirového údolí“, kde nahromaděno pokladů víc než ve všech orientálních pohádkách dohromady. A teď se vyvine tedy scéna.

„Rádi bychom hračky, pro šestiletého hochu a sedmiletou holčičku,“ praví pán.

„Ó prosím!“ odpovídá prodavač s úsměvem sebevědomého bohatce. A vykládá: rozkošnou uniformu francouzského voltizéra z barevného sukna a lesklého papíru; škatulku vítězných pruských pěšáků s adjutanty na koni, s ně-

kolika padlými a raněnými, s několika střílčími, celou olovenou bitvu; středověký hrad z lepenky — z brány právě vyjíždí plechový rytířek v plném brnění; model selského švábského statku se stromy, zvířátky, lidmi; štýrský salaš —

„To je pěkné — ale všechno je tak cizí!“ praví pán.
„Nemáte něco pro české dítě?“

„Jak to?“

„Například cvičící se sokoly. Českou chalupu —“

„Českou chalupu —“ opakuje pomalu prodavač a po jeho tváři rozestřel se prapodivný výraz udivení — „ne!“

„A přec by to bylo tak pěkné — figurky v národním kroji — zvláště ty kroje moravské —“

„Zajisté — ale to se nedělá —“

„A proč? Přec by vám v Norimberku, Bamberku nebo odkud ty věci berete, na objednání udělali všechno. Také v minulých stoletích měli jsme tovary z Němec, světské i náboženské, ale dělali nám je podle českých názorů a českých potřeb. Musili je tak dělat, chtěli-li výdělku.“

„Když toho ale nikdo — pranikdo v Praze nežádá!“

„Pranikdo!“ vzdychne pán zhluboka. — „A jakpak, máte nějaké společenské dětské hry?“

„Zajisté — a tuze pěkné! Zde ‚das Wettrennen‘ — nebo ‚das Kampfspiel‘ — ‚Würfelspiel‘ — ‚Hammer und Glocke‘ —“

„S německými nápisy, německými popisy a návody — ženuško, my sobě musíme nějak už jinak pomoci — otravovat děti své nebudem!“

Vyšli ven, kráčejí chvíli mlčky vedle sebe. Pak — ale já to popisovat nebudu, jak se jim dařilo — dle onoho rozumného člověka, náhodou Čecha — tedy u kněhkupce, kamž pak hned rozhodli se zavítat. Zde jim skutečně předloženo as dvacatero kněh, zvláště sepsaných pro děti. Pán čte v knihách sem tam veršiky, plny prázdné, strojené titěrnosti, — obrací listy povídek, plných nechutné sentimentálnosti, — konečně si přece vybere dvě tři knihy dobré. Náhodou jsou spisovatelé těchto dobrých kněh na titulu jmenováni — a jsou to skutečně „dobří“ spisovatelé čeští.

To zavdává pánu podnět, aby rozpředl s kněhkupcem, známým svým, o té věci hovor.

„Ku sepisování kněh pro mládež,“ praví pán, „měli by se vyzývat nebo sami mít vždy jen spisovatelé dobří. Cituju slova cizí, pravím-li následující: Spisovatelem pro mládež může být skutečně jen poeta celý a pravý. Kdo pro mládež píše, musí dovést sestoupit až na samé dno dětské duše, naplněné tolika předtuchami, aby dovedl pak vykouzlit radostnou jiskru z mladounkého oka. Vždyť je přec jenom jedna jediná poezie, a žádná snad mimo ni poezie ‚druhé třídy‘, která by byla pro mládež ‚dosti dobrá‘. Co nevyhovuje krasochuti nás dorostlých, vzdělaných a myslících, nehodí se teprv pro mládež, nemající úsudku. Němci například mají celou řadu spisovatelů výtečných a ti psávají pro děti velmi pilně. Já bych na vašem místě hleděl získat z našich také vždy jen spisovatele dobré.“

„Jsou mně příliš drazí,“ odpověděl kněhkupec chladně.

Tázavě pán pohleděl na něho. Pak ukázal na knihy, jichž byl odmítl: „A ty děsné obrazy — ty ukrutné indiánské výjevy! Copak není lze dosíci něčeho lepšího původního?“

„Drahé!“ pokrčil kněhkupec rameny. „Špekulace — a snad by se nevyplatila. To zde dostaneme lacino z ciziny — podívejte se: německé podpisy na obrazech českých kněh — a text už se nějak k tomu přisije. Ostatně — obecenstvo se mnoho po tom neptá. Když není nic vhodného českého, koupí se pro dárek jednoduše věc německá.“

„Vezmu si raděj věc třeba méně pěknou, ale naši,“ poroučel se kupec.

A tak zůstanou českému národu alespoň peníze v kapse! libuje si přitom zmíněný „člověk rozumný“.

Ach ty tvé hloupé ideály, člověče rozumný! Tím by ovšem byla pomoc snadna — hračkár by letos nic neprodal, musil by přemýšlet, objednávat, a napřesrok by tu už najisto byly věci české; kněhkupec by jen po několika rozpravách takových také už nabyl rozvahy. Ale on ten „ideální“ pán *neodejde s prázdnem* z krámu, to je to! On sebere „švábské hospodářství“ a sebere „Ringelspiel“ a „Wettrennen“, aniž by si na cos jiného jen vzpomněl!

Neboť ten pán náleží k české inteligenci a ta je nad takové maličkosti „povznešena“. — „Nesmíme být úzkoprsí!“ — „To já ponechávám jiným — vzdělanec beře, kde co dobrého najde.“ — „Jen mírně — aby se neřeklo!“

A ona je starší česká a pak mladší česká inteligence. Poslednější — studentstvo — množí prý se každým dnem, zrovna zázračně. Škoda, že je jí tak málo vidět. Potkávám třicet mladíků s trikolórou německou a pak teprve jednoho s trikolórou slovanskou. Snad — „aby se neřeklo“. Nebo se tomu onomu říká doktor, profesor, a pak by se vidělo, že je ještě student. Nebo je hodnostářem některého spolku, nebo se přednášel od něho někde již proslov, on byl jmenován v novinách, patří k vyšší inteligenci, a přenechává „ty demonstrace“ už jiným.

Ano, ano — když se tak hodně samolibě prohlížíme, musíme si vskutku pak říci, že nestojíme — já neřeknu zač, ale nevyjímám nikoho, také ne sebe. Jsem také náramně vzdálen toho obrazu, jak si myslím celého Čecha, a už leckdy jsem se přistihl, že jsem „učinil koncesi“, která věru nemusila být.

Jsme tuze divní. Nějaká kapela nám v Čechách odpírá zahrát české písně. My si postěžujeme, my si zavzdchneme, že tedy „bude asi odňata možnost“, aby tatáž kapela hrála na velkém plesu českém. „Asi!“ Maďaři by na našem místě honemhonem sezvali ples velikánský, nejnádhernějších toalet, nejpřednějších rodin, vzali si čtyry piana, nebo flašinet, nebo zavolali strakonického dudáka, nebo by si prostě polku hvízdali a klepali k tomu džbánovými víčky takt — a přitom by plesali, jásali, že by to zvonilo až o klenby nebes. A cítili by se národem.

Fyziologie teď učí, že člověk, když stojí, se stlačuje a scvrká o čtyry centimetry za den. My stojíme pořád — a brzy nás už nebude nad zemí vidět.

Měli bychom sobě dát nápis staroegyptský: „Totot jest to pravé mystérium, kterému nerozumí na tom světě žádný.“

△ V Praze 19. listopadu

I řekl jsem: Ah, ah, ah, Pane Bože!
Jeremiáš 14, 13

Kámen se mi svalil z prsou — děkuju ti, všemohoucí pane! Naši se ve Vídni usnesli, přišla o tom už spolehlivá zpráva, že nebudou klást „pokojnému rozvoji“ překážky pražádné. Že budou podporovati slavnou vládu, aby se neřeklo. Že jisté naše chvalně pochybné spojence nebudou dráždit ani tím nejmenším. Že i s úhlavními nepřáteli budou žít v svatém míru. A co se týče ústupků, že se třicet mužů spokojí s tím, co by unesl muž jeden v kapsičce u vesty. Proniknutí křesťanským duchem, jenž se vznáší nad nimi ve způsobě hraběcí koruny, řídili se věrně dle slov Písma: „Do kteréhožkoli domu vejdete, rcete nejprve: Pokoj domu tomuto.“ — Když si tak ale pomyslíme, jak snadno se mohl strhnout pravý opak! Sílu k tomu mají. Rozhodnost vyprubovanou. Obratnost — darmo mluvit! Mohli opovědít celé sněmovně boj zuřivý — oni ale udělali rukou jen takhle a řekli ne! A naši nepřátelé tomu mohou věřit.

Jak vidíte, kouřím z dýmky míru a bafám, že modré oblaky krouží se až k nebesům. Vždyť jsem šťasten, co Slovan, co Čech. Ti se asi teď ve Vídni koukají! Triumf Vereščaginova slovanského umění. Triumf české zdrželivosti národní. Triumf našeho krajana a krejčího Záhuby, jenž spolkl čtyry kravatle — čin tak nový, tak úžasně velký, že o něm mluvila celá Vídeň, ano, že i veškerá vídeňská žurnalistika, k nám tak základně nespravedlivá, musila propuknout v slova: „Tohleto snese vskutku jen žaludek český!“ Jsem šťasten a chci si své štěstí chránit, chci míru nabytého užít nadlouho — nadlouho. Prosím tedy obecnost českou, aby mne v tom podporovalo. Aby mne ani neposlechlo, kdybych se stal recidivním a sám snad zase

ponoukal k zlému. Já se znám, někdy to mnou cuká — zrovna teď to už zase mnou cuká! Když má ale člověk věru ve světě příklady tak špatné! Právě teď přichází zpráva z Paříže, že tam kolují směnky splatné „Po dodláždění Paříže!“ Jak lákavo by bylo podepisovat směnky, po dodláždění Prahy! Ale já k tomu nevyzývám, já prosím vlastence naše co nejsnažněji, aby směnek svých nepodpisovali takhle. A kdyby přece, prosím vlastenecké židy, aby směnek těch nepřijímali, — tuze prosím.

Pročpak bych také proti naší slavné městské správě popuzoval! Vždyť mně udělala právě velkou radost, koupila zelený Nebovídek. Kéž by mohla zakoupit celý ten zelený Petřín! My ani tak zcela dobře nevíme, co na něm máme. Kdysi jsem „zase jednou“ vodil doporučeného mně cizince Prahou. Vodím ty pány rád napřed nahoru na Hradčany, aby odtud pohlédli dolů na moře budov a na steré věže, vyčnívající z něho jako krásné korálové útesy; a pak se zase procházíme dole po nábřeží, aby cizinec pohlédl vzhůru na bohatý profil hradčanský a na rozkošnou stěnu petřínskou. Nemohu si pomoci — já mám Prahu tak rád — vždycky se při tom blaženě usmívám. A cizinec si toho všimnul. „Snadno by se vám zkazila ta pyšná radost vaše — zastavit Petřín budovami a je po všem!“ Měl pravdu! Ještě štěstí, že jsou ostatní části Petřína tedy v dobrých rukou. Ale už se naň učinilo útoků několik. Chtěli jej zastavit. A hledali v jeho opuce — mnohý to snad neví — ložiska uhlí. Pomysleme sobě tam nahoře uhelné šachty, vyčnívající komíny, po stráni rozestřený dým — —

Ne, já o naší městské správě nepromluvíím alespoň po čtrnáct dní jinak než chvalně. Nechce-li, aby tramvaj šla z Malé Strany do Stromovky, — dobře. Chce-li, aby vruťtické prameny zkoumaly se několik dalších let, — dobře, zajisté tuze dobře. Jen se vším pomalu! Zrovna jsme proto trnuli, když se tento týden roznesla zpráva, že prý se bude v (minulý) úterý poprvé v městské radě naší jednat o osvětlení elektrickém. Naštěstí se zpráva nepotvrdila, ale už to leknutí z ní! Vždyť už to nám nahání husí kůži, že prý se v Praze zcela doopravdy zřídí teď telefon. Odvážné podniknutí!

Že ve Francii zařizují už i telefony podmořské? Copak je nám do toho! Že v Libni, „na Švábkách“, teď telefon bude? — nu ano, v pokročilých místech taková věc snad jde. Ale v Praze!

Copak mají jinde ze všeho toho spěchu a věčného štou-rání? Vezměme například otázku potravin. Co je jinde zkumných komis, lučebního rozbírání. V Berlíně přišli na to, že jejich med je vlastně zcela obyčejný škrob. V kuřla-vém tabáku že je skoro samé lesní dříví, v skořici nastrou-hané škatulky z cigár, v tlučeném koření železitá hlína, v másle — to ani nechtějí říci, co je v másle. A volají, aby všechny obchody, kde se takové falzifikáty najdou, byly po městských nárožích udány s jmenem a plnou adresou. To by se ti snaživi páni obchodníci pěkně asi poděkovali! V Paříži přišli na ještě jiné věci. Mezi 133 vinnými vzorky nalezena například jen troje vína zdravá. A tam prý se užívá k ledačemu i jedů, ničí žaludek, ničí mozek. A Alfons Karr zvolal žalobně: „Kdybych otrávil já svého kramáře, dají mne do káznice; když můj kramář otráví mne, dostane 15 zlatých pokuty!“ Inu, když je v tom zákon boží! My se o takové hlouposti nestaráme, my spokojeně jíme, vesele pijeme, a když se z toho zblázníme, dobře, zavrou nás, a když z toho umřeme, dobře, dají nás do šachty. Alespoň nemáme mrzutostí a udržíme si dobré sousedství.

Jen mír, jen mír! Zdá se skutečně také, že celý svět má už potřebu míru, že touží po přátelství vzájemném. Velocipedisté celého světa chystají velký kongres mezi-národní (čtenář snad neví, že z celého Rakouska má Praha velocipedistů nejvíc — a nemají ani svůj „orgán“!). Kuleč-níkáři budou mít už dne 22. t. m. velký mezinárodní turnaj. Bruslaři budou dne 14. ledna ve Vídni slavit na ledě „sbratření všech sklouzajících se národů“ — jakpak by-chom právě my tam nešli, na led! Národové se seznají, naučí se vzájemně milovat, bude mír. Zcela jak jej Schiller popisuje: Roztomilý hošík, ležící u klidného potůčku. Sladce bude hrát na flétnu a budit ozvěnu hor. A kolem něho, po slunečně zlaceném drnu, budem se pást a si poskakovat my, my jehňata.

Budem bratři. Jeden druhému roveň. Naposledy se už vyplní také ideál socialistů a budem jeden bohat jako druhý. Velkým událostem předcházejí jich stíny. Tyto dny vyhrál kdosi třicet tisíc zlatých a časopisy přinesly zprávu, že ve dvou dnech obdržel přes dvě stě dopisů, v nichž ho lidé upozorňovali, že by jim mohl něco z toho dát, — zkrátka: nabízeli mu dělení zcela bratrské.

Ty velké výhry, ty hlavní trefy! Jak rozdílné slyší o nich člověk náhledy. Jókai praví: „Nejhorší kompliment, který milý pánbůh může člověku učinit, je, nechá-li ho vyhrát ve velké lutrii; jako by mu říci chtěl: „Ty osle, jinak ti už pomoci nemohu!“ Člověka, který má rozum, nenechá pánbůh v lutrii vyhrát.“

Inu, pánbůh má zajisté právo říci nám, co chce. Jsem oddán do jeho vůle svaté. A kdyby se mu zrovna ulíbilo říci mně jednoho krásného jitra: „Ty osle, jinak...“

NÁRODNÍ LISTY 20. listopadu 1881